c.28

ozy
abe

KIRCHER, ATHANASIUS, S.J., 1602-1680

159381

— 37 —

Velleius Paterculus, traduction nouvelle p

Valère Maxime, traduction nouvelle par M.
magne. 3 vol.

Ovide, *Métamorphoses*, par M. Gros, inspecteur

Valerius Flaccus, traduit pour la première f
membre de l'Institut. 1 vol.

Stace, traduction nouvelle, 4 vol. :
Tome 1, *Silves*, par MM. Rinn, professeur au co
Tomes 2, 3, 4. *La Thébaïde*, par MM. Acha
L'Achilléide, par M. Boutteville.

Phèdre, traduction nouvelle par M. E. Pancko
scrit découvert à Reims, par le P. Sirmond, e

SECONDE SÉRIE, 35 VO

Les auteurs désignés par un * sont traduits

Les ouvrages suivants qui nous restent e

Jornandès, traduction de M. Savagner, profe

Pomponius Mela, Vibius Sequester
traduction de M. Louis Baudet, professeur. 1

R. Festus Avienus*, Cl. Rutilius Num
Despois et Éd. Saviot, anciens élèves de l'École

Varron, *Économie rurale*, traduction de M.

Eutrope, Messala Corvinus*, Sextus
professeur. 1 vol.

Palladius, *Économie rurale*, traduction de

Histoire Auguste. 3 vol.

C. Lucilius, traduction de M. E.-F. Corpet;

6. 67. D C

DOMUS ADUENSIS
SOCIETATIS JESU

Q
155
.K58
1667
Jesuitana

2952035
1/30/2009

nodis
ligantur
indeclinabi-
liter
ATHANASII KIRCHERI
Regnum Naturæ
magne- ticum
in triplici magnete
Inanimato Ani- mato Senſitiuo
diſpoſi- tum.
preſſa reſurget
natura natura delectatur
A
b
c
d
B
C

ATHANASII KIRCHERI
E SOC: IESV.

MAGNETICVM NATVRAE REGNVM

SIVE

DISCEPTATIO PHYSIOLOGICA

De triplici in Natura rerum MAGNETE, iuxta
triplicem eiuſdem Naturæ gradum digeſto

INANIMATO
ANIMATO
SENSITIVO

Qua

Occultæ prodigioſarum quarundam motionum vires &
proprietates, quæ in triplici Naturæ Oeconomia
nonnullis in corporibus nouiter detectis ob-
ſeruantur, in apertam lucem eruuntur,
& luculentis argumentis, experientia
duce, demonſtrantur.

Ad
Inclytum, & Eximium Virum
ALEXANDRVM FABIANVM
Noui orbis Indigenam.

Romæ, Typis Ignatij de Lazaris. 1667. Sup. Permiſſu.

J. S.

Sapientiſſimo Viro

ALEXANDRO FABIANO

Angelopolitano Noui Orbis indigenæ, inſigni Theologo, Philoſopho, & Mathematico, nec non in Mexicano Regno Congregationis CRISTI Presbyterorum Secularium inſtitutori Munificentiſſimo *F*elicitatem precatur.

Athanaſius Kircherus è *S*oc. IESV.

CONſideranti mihi, Vir Sapientiſsime, admirandum illud, ferrum inter, & Magnetem coniugium, mox menti Claudianus ille luſus ingenio tumido conſertus obuerſatur.

Quis

Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? quæ duras iungat diſcordia mentes?
Flagrat anhela ſilex, & amicam ſaucia ſentit
Materiem, placidosq. Chalybs cognoſcit amores.

An non mirum, ipſos lapides ſuos pati affectus? ferrumque ſuis mulceri illecebris, rigido regnare in pectore flammas? Verùm enim verò pro nihilo hæc meritò cenſeri debent, ſi cum potenti illo magnetiſmo comparentur, quo duo occulta ſympathici affectus motione excitati in inſolitos mutuæ beneuolentiæ affectus exardeſcunt, vt proindè trita illa apud Ethicos (*Vtrum amor inter duos ſibi incognitos*

exer-

exerceri valeat.) controuerſia, aſſertione plusquàm veridica deciſa videatur.. Mentem meam paucis aperiam. TV Vir ampliſsime, Noui Orbis, ego Europei incola, ignotus vterque vtrique: TV forſan caſu in nonnulla operum meorum volumina incideras, & dum in tanta argumentorum varietate, eam maiori forſan, quàm tenuis mea opera merebatur, veneratione ſuſpiceres, abſque vlteriori moræ prolongatione, ad Authorem non ſolùm cognoſcendum, ſed & quàm arctiſsima amicitiæ neceſsitudine tibi deuinciendum,

lit-

literas ad me tanta verborum energia, tot tantisque beneuolentiæ ſignis exornatas dediſti, vt neſciam, quomodò occulta, ac ſagaci illa ingenij, morum, ſtudiorumque concitatione, paranympha ſympathia tandẽ acciderit, vt me vel ex remotiſsimo Orbis Americani angulo tibi præſentem, potenti illo homœotropias magnetiſmo attractum ſtiteris. Mirabar, & ego polypædiam omniumque bonarum artium cultum in TE noui Orbis Indigena; Imò in peregrinis illis Americæ Regionibus, ignotisque nobis Cœli partibus

tibus, virum tot virtutum ſubſidijs inſtructum, tot à Deo chariſmatum prærogatiuis dotatum reperiri, non mihi perſuadere poteram; donec reciproco literarum commercio, iam ab aliquot annorum curriculis cepto, ab omni euolutus ambiguitate TE non Indum origine, ſed ex illuſtri Genuenſium Fabianorum Familia, ortum Hiſpano inſertum ſtemmati; omni exceptione maiorem inueni: Acceſsit hiſce omnibus innocens & inculpatæ vitæ TVAE integritas, præferuido ſociata Chriſtianæ Religionis promouendæ zelo,

& ſollicitudini, qua inſtimulatus Angelopoli, Mexicani Regni Vrbe celeberrima Eccleſias fundaſti, nouam Congregationem Presbyterorum ſecularium, quam Chriſti vocas, inſigni munificentia inſtituiſti, cuius ſubſidio, quam eximia Deoque grata beneficia Eccleſiæ in conuerſione Barbarorum præſtiteris, grata æterno nominis TVI cum honore poſteritas fatebitur.

Hiſce mutuis neceſsitudinis vinculis adſtricti, dum ego TE TVAQVE, TV me meaque attentius conſideras, accidit, vt ex

mu-

mutua vtriuſque admiratione, conſtans & ſolidus ille mutui amoris affectus exortus ſit, quem, ne otioſus foret, ſingularis excepit liberalitas & munificentia, quam non nudis verborum lenocinijs, ſed pretioſis ex nouo Orbe ad me tranſmiſsis muneribus conteſtari voluiſti; & dum beneficijs continuis me tantùm non obruis, liberalis ille ac inſolitus Tibi ad benefaciendum animus, parem in me gratitudinis affectum peperit, quo agitatus nudo ſolùm illo literarum commercio minimè acquieſcendũ exiſtimaui; ſed qualis quantusque

ALEXANDER ille FABIANVS eſset, toti Orbi literario, hoc præſenti opuſculo de triplici Magnete manifeſtandum duxi, vt vel ex ipſo triplex ille inſolubilis Magnetiſmi nodus, quo ego TE, TV me tibi adeò potenter deuinxiſti, veluti perenne foret initæ nos inter amicitiæ, fœderis, amorisque immortale teſtimonium. Vale vir ampliſsime, vnicum amicitiæ meæ decus. Vale Deo, Noui Orbis bono, TIBIQVE. diù ſuperſtes.

Ex Collegio Romano Kalend. Ianuarij 1667.

præ-

Præfatio ad Lectorem.

CVM iam multorum annorum decurſu haud infrequens cum Patribus noſtris ex India hùc Romam aduenis, de varijs rarioribusque, quas India, tum in lapidibus pretioſis, tum in plantis animalibusque proferre ſolet, commercium mihi fuerit; Accidit vt ex mutuo illo literariæ negotiationis commercio rara prorſus, & inſolita ab ijs obtinuerim. Inter cæteros verò, qui Muſæum meum huiuſmodi munerum oblatione locupletarunt fuere P. Franciſcus Doruille, & P. Ioannes Gruberus, quorum ille ex China per incognitas hucuſque Tartariæ Nationes, quas in China noſtra illuſtrata deſcripſimus, in Mogoris Regnum appellens, ingentibus itinerum laboribus fractus, Agræ Mogorici Imperij Metropoli, vltimum vitæ diem obijt, vir ob vitæ morumque integritatem longiori vita dignus; Hic verò indiuiduus longiſſimi itineris comes, proſpera & incolumi valetudine vſus, vnà cum P. Henrico Roth inconfuſibili in expeditione Chriſtiana Mogorici Regni Operario, huc Romam appulit, & quæ admiratione digna ſecum attulerat, ea qua par eſt fide, & ſinceritate germana, liberali ſanè manu mihi communicauit; Quibus ſequentibus annis ſucceſſit P. Sebaſtianus d'Almeida Luſitanus ex India Orientali

ne-

negotiorum cauſa huc Romam miſſus, complura earum rerum, quarum virtutes, & proprietates ſat deprædicare non poterat, contulit. Verùm cum huiuſmodi rerum relationi nullam me fidem habere oſtendiſſem, niſi ipſa experientia ſenſata de earum virtute me certiorem redderet; reſpondit, Roma non ſe diſceſſurum, donec veritatis rerum deprædicatarum per experientiam factæ plenè compos fierem. Hac pollicitatione animatus, me abſque mora ad periculum de omnibus, & ſingulis ſumendum accinxi, & non ſine ſtupore, & admiratione, quæ mihi retulerat, vera eſſe, & omni fide digna, (quemadmodum ex huius operis decurſu patebit) cognoui. Quoniam verò in ipſa experimentorum praxi inſignes quoſdam, & verè admirandos occultæ virtutis magnetiſmos deprehendebam, ideò opuſculum hoc, de triplici Naturæ Magnete, Inanimato, vegetabili, & ſenſitiuo inſcribendum cenſui. Cæterùm Beneuoli Lectoris erit, ea quæ forſan in illo non tanta perſpicacitate elucidata fuerint, benignè excuſare, & quàm difficile ſit, viam ad abditos proprietatum, quos Natura non niſi paucis notos eſſe voluit, receſſus aperire, ſincera iudicij trutina ſecum expendere; Demùm qualiacunque tandem illa fuerint, ea ad Diuini Nominis gloriam, & ad boni publici vſum nonnihil profutura confido. Vale cæptisque faue.

Ioan-

IOANNES PAVLVS OLIVA

PRÆPOSITVS GENERALIS SOC. IESV.

CVm Opus, cui titulus Magneticum naturæ Regnum â P. Athanaſio Kirchero noſtræ Societatis ſacerdote conſcriptum, aliquot eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ijs, ad quos ſpectat, ita videbitur. Dat. Romæ 20. Februarij 1667.

Ioan. Paulus Oliua.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſſ. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

M. Ep. Arimini Viceſgerens.

Imprimatur.

Fr. Io. Dominicus Leonius Mag. & Socius Reuerendiſſ. Pat. Mag. Sac. Palatij Apoſt.

SECTIO I.

Præluſoria.

CAPVT I.

Quam Natura in rebus ſingulis proprijs viribus exornandis, potens ſit, quàm ſagax, & prouida.

SICVTI vniuerſa illa, & pantamorpha Mundi Natura, per omnia Mundi membra diffuſa, hanc rerum vniuerſitatem certo gubernat ordine, & conſtantiâ regit immutabili, ita fieri nequit, vt Diuinâ quadam lege Architectonica, & conſeruatrice, quæ conſilio, & recta ratione omnia prudenter adminiſtret, & prouidentiâ ſuâ tueatur, non regatur. Quæ quidem mentis Architectronicæ ratio nihil aliud eſt, quàm Lex Naturæ immutabilis; quam Plato, Artem Dei; alij famulam, miniſtram, ſiue inſtrumentum Opificis, quo adminiſtrantur omnia, exiſtunt, atque conſeruantur, appellant; quæ ſicuti Mundo coæua, eique â ſapientiſsimo Opifice ineffabili Diuinæ prouidentiæ ſuæ diſpoſitione fatali quadam, vt ita dicam, neceſsi-

Lex naturæ immutabilis.

tate alligata eſt, ita in toto animantium, ſtirpium, mineraliumque genere nihil ſpectari poteſt virtute aliqua particulari imbutum, quod illi veluti imperatrici ſuæ non ſubijciatur. Hinc quicquid Naturæ huius habet imperium, id perpetuâ conſtantiâ, rectaque ratione, & conuenienti lege ſuſtinetur, neque à ſemita ſibi præſcripta, legeque data deflectit vnquam; Ab hac omnia in Mundo participant, cum nulla res quantumuis minima, ſit, cui non inſit vis aliqua ab ea directa, quâ id, quod genuit, conſeruet & tueatur, vt ſic contra omnia incommoda, & naturæ ſuæ contrarias actiones munita in ſuo eſſe conſeruetur. Quæ quidem immutabilis Naturæ vis rebus ſingulis implantata, cum non ſemper ſit ex earum numero, quas qualitates manifeſtas, atque elementares Philoſophi nuncupant; ideò eandem vt plurimùm qualitatem occultam & infandam, Arabes colcodeam, Hebræi diuinæ poteſtatis inſtrumentum, ideſt formam abditam in omnibus operantem, alii ſympathicam, & antipathicam qualitatem, nos haud incongruè Magnetiſmum appellandum duximus; ſiquidem omnis huiuſmodi virtus rebus inexiſtens ſecundum analogiam quandam Magnetis per attractum quendam diſpulſionemque plerumque contingit: qui quidem attractus ſicuti in amore quodam, quo res naturali appetitu ſimilia ſibi, bona, amicaque vnire appetunt, ita diſpulſus in odio quodam, quo diſsimilia, mala, inimicaque à ſe remouere co-

Omnes naturalium rerum virtutes magneticam vim imitantur.

conantur, conſiſtit. Atque hæc cauſa fuit cur opuſculum hoc, de Triplici in Natura rerum Magnete, inſcripſerimus; quô quidem præterquam, quod Magnetiſmos rerum ſingularum, à propriè dicto Magnetiſmo diſtinguimus, tractiuam repulſiuamque vim in ſingulis rebus latentem, non iuxta theoriam tantùm, ſed & ipſo experimento comprobatam; ac per conuenientem actiuorum cum paſsiuis applicationem mirandos effectus producere (qui Magneticæ Artis noſtræ vnicus ſcopus eſt:) docemus. Totius quoque vniuerſi, atque adeò rerum omnium corporearum nexus, noua & ſingulari methodo inueſtigamus. Cuius quidem claues quicunque poſſederit, is portam ad abditarum quantumuis rerum notitiam; adeòque veræ illius, atque à veris Philoſophis intentæ Sapientiæ, quam Magiam vocant, portam apertam ſe inueniſſe gloriari poterit.

CAPVT II.

In Mundo ſenſibili nil adeò occultum eſſe, cuius probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſſit; vbi & diuerſæ Philoſophorum ſententiæ, & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.

ADeò quidam rerum reconditarum inſolentia perculsi perterrentur; vt Socraticâ quadam puſillanimitate conuicti, nihil ſciri, nec vlliusrei veram & genuinam cauſam aſsignari poſſe aſſerant; quos quidem ego, quantò in veram philoſophiam ſunt iniquiores, tantò minùs reliquis tolerandos cenſeo: dici vix poteſt, quàm mihi huiuſmodi modici anim Philoſophi bilem moueant; qui dum effectus quoſdam à communi hominum ſenſu degeneres comperiunt, ſubitò ad propudioſum illud ignorantiæ asylum confugientes, occultam qualitatem eſſe, ac nullam proindè aliam genuinam cauſam inquirendam; hîc Naturam humano ingenio metas præſcripſiſſe; fruſtrà quod Natura nobis abditum eſſe voluit, inquiri; nihil quod ex primis qualitatibus non proueniat, ſciri poſſe, aliaque ſexcenta vana & futilia effutientes ingeminant: Cum hoc ignorantiæ pallio, præterquam quod exiguos in Philoſophia progreſſus ſe feciſſe monſtrent, alta &

ge-

generoſa pectora à tam laudabili veritatis inquirendæ ſtudio mirum quantum auertant. Ego certè dum mundanum hoc infinita quadam varietate rerum inſtructum Theatrum penitiùs contemplor, nullum effectum adeó prodigioſum, nullius rei adeò occultam vim reperio, cuius à ſolerti ſagacique ingenio cauſa probabilis ſaltem, aut veriſimilis, ſi non certa aut euidens, adſignari poſſit; Cùm nullæ vires, ſiue manifeſtæ, ſiue occultæ ſint, quæ à Deo Opt: Max: ſapientisſimo ſanè conſilio, & ob certos fines, ſiue rebus propriam, ſiue noſtram vtilitatem reſpicientes, rebus creatis non ſint inditæ, quas homini Mundi filio hæredi & vniuerſorum fini occultas & inaceſſas eſſe, Deum voluiſſe, non eſt credibile: adduxit enim Deus Opt. Max. cuncta animantia ad Adam, vt videret, quid vocaret ea, quo loco non incongruè per Adam, omne genus humanum intelligi poterit, quaſi Deus in hoc Mundo ſoli homini rerum creatarum varietatem ob oculos poſuerit, vt ingenij ſui vigore, indagatis rerum ſingularum proprietatibus ad ſapientisſimum eorum omnium Architectum laudandum, amandumque conuerteretur. Igitur Naturæ opifex ſingula animantia, etiam minima, ſingulari quodam inſtinctu dotauit, qui quidem nihil aliud eſt, quàm materialis quidam, ſeu potiùs vmbratilis intellectus, vel operatio phantaſiæ, qua determinatur appetitus animantis naturalis ad impetum, & fugam, ad commodum, & incommodum. Quis enim

Nulla vis naturalis tam occulta cuius ratio ſaltem probabilis dari non poſsit.

enim lanæ conficiendæ Bombycem, telæ contexendæ araneum, Apes fauorum, horreorum formicas, Hirundinem denique nidorum conſtruendorum rationes docuit, niſi inſtinctus ille, ſiue vis phantaſtica, quâ quoduis ſibi bonum eligit, malum reprobat? Quis docuit leporem timere Canem, & non Ceruum, cum deformior ſit? Quis pullum timere Miluum, & non Pauonem, aut Struthionem, cùm grandior ſit? quis Ceruum admonuit, ſe plus valere leuitate, quàm viribus: Leonem ad vſum vnguium quis inſtituit, Equum ad calcium, vt ille fugâ ſibi conſulat, iſti armis, cum maiora tamen armamenta ſint cornua? Quis Pſittacos & Picas Rhetoricam, Cynocephalos Muſicam, Geometriam Apes, Architectonicam Hirundines, Ogygen Aſtronomiam, Araneos Textoriam artem docuit? Quis Ibi exhibitionem Cliſteris, Hyppopotamo phlebotomiam, ceruis Chirurgiam oſtendit? Quis vires Cunilæ contra Serpentes Teſtudini reuelauit, quis rutæ, & origani vim ciconiæ, Angui contra hebetudinem oculorum marathrum, Hirundini contra cœcitatem chelidoniam, helxines ſiue anagallidis ad purgandum ſtomachum vim catarticam gallinis, cæteriſque Aquaticis demonſtrauit? Solus inſtinctus ille naturalis. Si itaque Animalia bruta ex hoc inſtinctu ſibi indito, ceu ex notis, aut noxiarum, aut ſibi proficuarum herbarum vires cognoſcunt, cur homini omnium fini huiuſmodi occultarum virium per ſuas

Artificia quibus animalia ſolo inſtinctu naturæ operantur.

cau-

cauſas cognitionem denegatam negemus? Cur itaque Lupus cum Agno, Leo cum Gallo, cum Mure Elephas, cum Accipitre Columba lites agant, nè inacceſſum humano ingenio putes; cum illi cauſas huiuſmodi abditas reddere difficile non ſit, qui admirabilem huius vniuerſi harmoniam, vnà cum ſuis harmonicis differentijs probè nouerit. Cur verò quædam Animalia in certa quadam corporis parte ſedem virtutis ſuæ conſtituerint, & non in toto, vt in cornibus ceruus, in vngulis Alce, in oſsibus Hippopotamus, in felle Bos, Hircus in Sanguine, ac denique in excremento cattus Indicus; illius cauſam non magis abditam eſſe ſcias, quàm cur Taurus magnum caput habeat, camelus in maiori corpore minus, Orbis piſciculus verò nullum; aut enim totum caput eſt, aut totum venter: vel cur Equus ſolipes, fisſipes Capra, Elephas nullifidus, Aues in vniuerſum bipedes, aliæ quadrupedes, quædam apodes, nonnullæ diuerſipedes; cauſæ enim harum, aliarumque diuerſitatum, vt ſunt ſapientiſsimæ, ita ex ſeipſis ſagaci Philoſopho innoteſcunt. Non dicam hic de Plantarum, Mineralium, aliarumque rerum naturalium occultis motionibus, conſenſu, diſſenſuque; ſileo de abſtruſis eorum qualitatibus, dotibuſque planè diuinis, quæ tantæ ſunt, vt nihil non eorum ope effici poſſe exiſtimem. Verùm vt ſympathia & antipathia rerum hoc loco exactiùs diſcutiatur, de ijs, antequam vlteriùs progrediamur, non

Diuerſę vires in diuerſis membris animalium conduntur.

non tamen niſi paucis, modò tractare viſum eſt; hoc enim præſtito, non dubito futurum, vt de natura Magnetis, ſicuti & de Magnetiſmis rerum non tantus ampliùs in Scholis difficultatis locus relinquatur.

CAPVT III.

Quod tota Natura rerum in lite, & amicitia poſita ſit; ſiue quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.

Claùis Naturæ quæ?

NAturæ clauis vna eſt, quam is ſolus, qui in materijs diſſimillimis vnitatem complectitur, teſte Algaziele, reperiſſe cenſeri debet; etſi nemo eam poſſideat, niſi formas rerum, ſtimuloſque motuum naturalium, qui ex lite & amicitia, ſeu diſcordi rerum conſenſu immediatè reſultant, quoſque corporum vnio, & fuga neceſſariò conſequitur, perfectè norit: Latet enim ſub hiſce totius Naturæ theſaurus, & arcana Diuinæ Sapientiæ ſacramenta, quorum ſcientiâ imbutus Salomon adeò gloriabatur, vt ipſis Regnis, & Sceptris multò eam anteponendam duxerit. Priuſquam igitur ad ipſam rerum inueſtigationem perueniamus, quænam, quales, aut quotuplices mirificarum huiuſmodi Naturæ operationum ſint cauſæ, ne in confuſa illa rerum infinitàrum congerie ſine ordine verſemur, hac

Salomon.

pro-

proluſione priùs examinare viſum eſt. Conſenſus igitur, ſiue diſſenſus rerum, quorum illum ſympathiam, hunc antipathiam vocant Græci, non vnam, vt quidam voluêre, ſed multas & differentes cauſas, atque occaſiones habet. Nonnullæ ad has, aliæ ad alias Naturæ claſſes reuocantur: In multis concurrunt omnes; in nonnullis aliquæ & certæ; in aliis vna ſolummodò effectum prodigioſum producit: Quædam enim à figura, & poris, vti & à poſitione agentis, & patientis, occulti motus cauſam habent; vndè, neutiquàm totaliter atomos Epicuræas negamus; ſiquidem ab aliquibus rebus qualitates quaſdam raras, ſed & aliquos corporum vapores corporeos, ſeu puluiſculos, aut effluxiones emanare nouimus, quæ omnes maximam habent in rebus ſingularibus, ſubiectiſque diſtantibus, operandi poteſtatem. In alijs ſubindè interuenit aliqua antiperiſtaſis. Certè quantùm imaginatio in exoticis effectibus producendis valeat, notum eſt; concurrentibus inclinationibus, & ſæpè lite & amicitia, cùm proprietatum à tota ſubſtantia promanantium, tum primarum & ſecundarum qualitatum ſenſibilium. Efficaciæ quoque cauſæ efficientis, & diſpoſitioni patientis, ambarumque applicationi multa adſcribi debent. Virium igitur mirificarũ magna eſt varietas. Sunt aliæ ſenſibiles, aliæ inſenſibiles: Quædam contrariæ inter ſe, quædam amicæ. Primò igitur ſub ſenſibilibus magna proprietatum ſingularium pars, quæ in lapidibus, plantis,

Variæ cauſæ ſympathiæ, & antipathiæ.

Varia qualitatum occultarum diuiſio.

D aliiſ-

alijſque rebus naturalibus elucefcunt, continetur, vt cùm Iaſpis ſiſtit ſanguinem, carnem conſumit ſarcophagus, Serpentes Gangites faſcinat, Telitrophium occidit Scorpiones, helleborum album eoſdem reſuſcitat, Ranunculus Sardous, riſu occidit; Sauina, & Rhododaphne homines ſanat, interimit animalia; contrà Napellus hominibus exitioſus, animalibus quibuſdam propitius eſt. Atque huiuſmodi proprietates etſi fugiant ſenſum, viribus tamen rationis cognoſcuntur; quorum omnium diuerſæ cauſæ ſunt, differuntque plurimùm â manifeſtis qualitatibus, vtpotè realiter â primis, & ſecundis ſenſu perceptibilibus diſtinctæ, de quibus in decurſu operis tractabitur. Aliæ non ſunt diſtinctæ, niſi modo & qualitate quadam particulari â primis qualitatibus, quemadmodum eſt calor naturalis in certis animalibus, qui in ijs maiorem efficaciam habet, quàm ipſe ignis elementaris. Ita ſtruthio conſumit ferrum in ſtomacho quod ignis quantumuis intenſus vix conſumere poteſt. Pari ratione ſunt aliis in rebus qualitates primæ ferè differentes, vt in Galatia lapide, qui medijs in flammis, vt calefiat, adigi non poteſt. Ita aliqui ignes, de quibus Plinius, in quædam ſubiecta nullam vim & potentiam habent qui tamen plerique effectus antiperiſtaſi ex formarum repugnantium diſſidio ortæ adſcribendi ſunt. Secundò conſiderari poſſunt aliæ qualitates â ſenſibus penitùs remotæ, mirabilium effectuum cauſæ, quarum aliquæ

Variæ ſeries virium abditarum

quæ communes, aliæ particulares ſunt. Communes vocantur, non quod ordinariæ ſint aut frequentes, ſed quod plerumque in vna integra ſpecie, hoc eſt, omnibus indiuiduis inſint; inter Braſsicam, & Rutam perpetua viget inimicitia, eò quod vna alterius neceſſarium ſubtrahat alimentum. Particulares ſunt, quæ non omnibus & ſingulis indiuiduis, ſed vni ſoli, inſunt; ita ſolus inter lapides Magnes vim in polos terreſtres conuerſiuam obtinet: Inter homines quoque inueniuntur quidam, quibus roſarum odor ingens tormentum adfert; nonnulli ad cattorum præſentiam ſudant, vti & ad ciborum quorundam ipſis contrariorum præſentiam. Quibuſdam venena ſunt innoxia; Pyrrhus Rex Lienoſis digito pedis ſui medebatur, & huiuſmodi infinita, quibus paſsim refertæ ſunt hiſtoriæ, qui quidem effectus à conceptû originem ſuam plerumque deducunt. Tertiò, qualitas ſubiecti varias quoque fundare poteſt rerum ſympathias, & antipathias; ita videmus aliam contagionem animalibus, non hominibus; aliam hominibus, & non animalibus, vt in febribus malignis; aliam quoque certæ tantùm Nationi eſſe infeſtam, vt in Regno Granatæ nouæ Hiſpaniæ, ſolis Indis certus morbus lethifer eſt, & contagioſus, externis neutiquam. Ita Lepus marinus vnis eſus, alijs potatus, nonnullis viſus, quibuſdam tactus veneno eſt; quæ haud dubiè originem ſuam à varia ſubiectorum conſtitutione trahunt. Quartò, vapores quoque ſiue exſpi-

Mira in hominibus portenta.

Vapores.

rationes è corporibus diffuſæ, certasque virium ſuarum ſphæras obtinentes, haud infrequenter effectuum mirabilium cauſæ eſſe poſſunt. Sic fructus vitioſus, & putridus, fructum ſibi vicinum inficit; ita herbæ certæ certis herbis ſunt contrariæ, quia expiratio expirationi alteri miſta, vel deſtruitur, vel aliam præualendo deſtruit, cuiuſmodi videre eſt in filice, & arundine; Ita quidam in Hiſpania pedibus tantùm tangendo equos, eos ſanabat. Ita fructus Ananas dictus tanta vi pollere comperitur, vt relinquendo in eo clauum vna nocte, conſumat totum chalybem in eo latentem. Quintò, iterùm cùm corpora, vt plurimùm ſubtiles quaſdam, & inſenſibiles exhalationes exſpirent, certè varia pororum, è quibus dictæ exhalationes procedunt, conſtitutio, et diſpoſitio, innumerorum effectuum cauſa eſſe poteſt. Ita Adamantem ob pororum anguſtias ab igne immunem volunt. Hinc effectus prodigioſi fulminis ferrum liquefacientis intra vaginam, integrâ manente vaginâ. Hinc ſonorum quoque prodigia originem ſuam deducere videntur. Sextò, nonnunquam cauſæ efficientis, & materialis diſpoſitio multa prodigia exhibet, de quibus in tractatu de Magnetiſmo plantarum. Septimò, qualitates primæ, & ſecundæ ſenſibiles multarum quoque ſympathiarum fundamentum ſunt. Ita in Medicamentis, frigidi morbi calidis, calidi frigidis, humidi ſiccis, ſicci humidis curantur. Hac ratione certa animalia certis locis tantùm degere poſ-

Ananas fructus conſumit ferrū, optimus hominibus cibus.

Sonorum prodigia.

poſſunt, non alibi. Ita Ibis extra Ægyptum patriam ſuam ità ægrè degit, vt potiùs moriatur, quàm alibi moretur; Ita polypus ſolâ aquâ maris ſalsâ gaudet, in aliis viuere neſcius. Octauò, Antiperiſtaſis quàm miros poſsit effectus, neminem latere arbitror: eſt enim ea quoddam ſtratagema Naturæ, quo qualitates manifeſtæ, vel etiam occultiores ſe contra inimicos ſuos, quandò ab illis impetuntur, defendunt. Hinc varia aquarum, atque meteorologicarum impreſsionum miracula. Demophoon ſeruus Alexandri Magni, Soli, aut balneis expoſitus calidis, frigore tremebat, & in vmbra calebat; cuius effectus cauſa à corporis conſtitutione; pororumque conditione, ceu causâ vnicâ dependebat. Nonò, ab elementis, & metu vacui, vti & à motu locali, ſiue impulſu äeris, magna effectuum prodigioſorum congeries deſumitur. Hinc ſoluuntur terræ motuum, incendiorum ſubterraneorum, effectuumque omnium in Mundo ſublunari elucеſcentium difficiles cauſæ. Hinc echus ſiue reflexarum vocum mira vis, conſenſus duarum chordarum æqualiter extenſarum. Hinc cauſa deducitur, cur ad ſonum campanæ, apud Fracaſtorium, imago cerea perpetuò mouebatur, alijs eundem ſitum obtinentibus, immotis. Hinc denique quarundam ſpeluncarum formidabiles ſonitus, cuiuſmodi Olaus de ſpecu Smellen meminit, rationes eruuntur. Decimò, quantum imaginatio, rerum omnium transformatrix, poſsit; Lycoſthenes & Ægrorum ſchola,

Animalia certa cortu fides amãt.

Metus vacui.

Mirus effectus ſpeluncæ.

la, vti & Coſmo-critica Cornelii Gemmæ, ſatis declarant. Hinc ſanè animalium diuerſi-colorum productiones; Corui, Vulpes, Vrſi, Lepores in Borealiſsimis plagis ex continuo niuium albicantium aſpectu, imaginatione adiuuante, producunt omnia candida, & alba; ita multi ſolo aſpectu, & olfactu purgantis medicamenti, apprehenſione forti purgantur; vera Prothei filia, omnium, vt dixi, transformatrix eſt imaginatio, de qua fuſiùs quoque in Tractatu de Magnetiſmo imaginationis in Arte noſtra magnetica. Vndecimò, multi etiam prodigioſi effectus proueniunt ab harmonicis ſonis, & Muſica, non in corpus tantum, ſed & in animam, & ſpiritus ius ſuum prætendente. Item à diffuſione contagioſæ qualitatis; hinc faſcini naturalis cauſa. Duodecimò, à vehementia quarundam paſsionum animi, proficiſcuntur multi. Hinc per harmonicam concordiam, & vnionem, quæ eſt inter corpus, & animam inimici ſe ſentiunt, hinc ſudores prodigioſi; hinc ſanguinis affinitate coniuncti ſe ſentiunt, non quod radii quidam ex anima, aut è potentiis egrediantur, (quemadmodùm multi perperam ſentiunt.) quæ diſſitum afficiant, ſed vel corporeo effluuio, ſimiliue qualitate alterante, ſi vicini ſibi ſint, aut ſi remotiores, boni Dæmonis inſtinctu, aut alia hyperphyſica quadam actione id fieri cenſendum eſt. Decimotertiò, à corporibus cœleſtibus, ſideribusque cauſæ mirabilium deduci, vt plurimùm ſolent, quorum alia motu, alia ca-

lore

lore influxu particulari, particulares effectus rebus ſub-lunaribus imprimunt, de quibus omnibus quam ampliſsime in Arte noſtra msgnetica actum eſt.

Atque ex his omnibus hucuſque fuſiùs forſan quam par erat, enarratis, ſat liquet, non â ſolo Cœlo, aut elementis, diſſenſus conſenſuſque rerum leges deriuandas, ſed varias eſſe huiuſmodi effectuum cauſas, prout in hoc breui ætiologiſmo docuimus. Præterea cum omnes res agant efluxum quendam, ſiue diffuſionem qualitatis ſuæ in rem, quam afficiunt, factam; efluxus autem is concipi non poſsit, niſi per lineas quaſdam breuiſsimas in orbem diffuſas; hinc omnes effectus huiuſmodi raros rerum in ſe mutuò agentium, quacunque ratione productos, per radiationem quandam fieri dicimus, naturâ compendiosè omnia ſub breuiſsimis lineis connectente. Cum igitur inter cæteras prodigioſas naturæ operationes potiſsimùm in Magneticis operibus huiuſmodi radiatio aduertatur, quam nos propriè magnetiſmum, ſiue formalem actum magnetis dicimus; hinc per ſimilitudinem quandam, & analogiam, omnium rerum vires ac qualitates, quibus in ſe mutua radiatione agunt, magnetiſmos appellare viſum eſt; qualem, aut quem ad agendum â prouida natura vnaquæque res ſit adepta, & quomodò eo operationes ſuas ſingulæ res perficiant, iam tempus eſt, vt aperiamus, â mundanis corporibus initium facturi.

Omnes res agunt per effluxum radiorum.

CA-

SECTIO II.

De Magnetibus animatis.

CAPVT I.

Compoſitiones rerum in elementari Mundo non niſi per attractum & repulſum fieri.

FAcultatem, vti hoc loco elementorum, ita cæterarum rerum, de quibus hoc libro dicturi ſumus, magneticam, iuxta analogiam quandam, appello. Sicut enim magnes naturali, eoque ſibi innato appetitu, certum poſitionis ſuæ ſitum, vt in eo non exiſtat tantùm; ſed etiam vt benè exiſtens ac veluti in centro quodam quieſcens, ab omni violenta poſitione Naturæ maximè contraria, immunis conſeruetur, appetit; ita etiam dico: ſingulis rebus naturalibus haud abſimilis à ſapientiſsimo naturæ Opifice appetitus eſt inſitus, quo ſitum locumque certum veluti quietis ſuæ centrum appetunt, vt iuxta naturæ ſuæ exigentiam in eo commodè conſeruentur, ac proindè ab omni alio huic ſituationi contrario remis veliſque fugiunt. quam quidem ſituationem cum veluti quidam conſimilium, & corroborantium corporum attractus, repulſuſ-

Elementa contra ſuū appetunt.

ſuſque nocentium conſequatur, ex illo mirifico rerum omnium conſenſu, partiumque ſingularum ad conſeruationem totius vnanimi conſpiratione facta, magnetica illa rerum vniuerſi catena promanauit; quam quibus modis, & an verè magnetis vinculis conſtet, iam explicare aggredior, ab elementis exordium facturus.

Itaque quadripartitò diuiſit Deus opera ſua, videlicet in quatuor elementa, ex quibus omnia reliqua conſtarent, eorum vnumquodque admirandis quibuſdam dotibus inſtruens, eo omnia fœdere connexuit, vt quamuis vnum alteri ſit contrarium, mediorum tamen interpoſitione, contraria ipſa amicam quandam inimicitiam, vel potius diſcordem concordiam affectare videantur; quâ vnum alterum ita proſequitur, vt facilius ſit, vniuerſum Mundum perire, quàm vt illa ab operationibus ſuis deficiant. Præterea quadruplici virtute ea ſapientiſsimus naturæ opifex ditauit, ita præpotente, vt ex ea quicquid effectuum admirandorum prodigioſorumq; in Mundo vnquam comparuit, veluti ex fõte profluxerit. Quarũ prima virtus eſt rarefactionis & cõdenſationis, ex quibus magnetica iſta vis, quâ vnum alterum perpetuò trahit, aut pellit, reſultat: quarũ iſta ex centro ad circumferentia, hæc contra ex circumferẽtia ad centrum per contractionem quandam lata, non malè concupiſcibili & iraſcibili, ſeu odibili potentiæ comparari poteſt. Secunda vis Aſsimilatiua eſt, quâ vnum perpetuò alterius affectat perfectionem, vel

Quadruplex vis elementis ineſt.

Rarefactio & condenſatio.

vnum aliud ſibi aſſimilari nititur. Tertia eſt vis appetitiua loci, quâ vnumquodque locum ſibi conuenientem non petit ſolùm, ſed & alia ſecum ad eundem trahere nititur. Quarta eſt vis communicatiua; quâ magneticas vires alijs quoque mixtis corporibus confert; è quibus in mixtis corporibus ſubindè rari quidam & abditi Naturæ effectus, admiranda, inquam, lis quædam & concordia rerum, quas Philoſophi ſubindè non intelligentes ſub occuttæ qualitatis nomine ſympathiam ſiue antipathiam indigitant, originem ſortiuntur, de quibus iam ſingulis reſtat dicendum.

Vis attractiua elementorũ.

Attractiua itaque, ſiue vis quædam magnetica Elementis ineſt, in expulſione, & attractione conſiſtens, quam ego nihil aliud eſſe dixero, quàm vim rarefactiuam, ſeu condenſatiuam, aut contractiuam extremorum elementorum terræ & ignis, vt & humidi & ſicci, quâ dicta elementa, vti contrarijs qualitatibus ſunt imbuta, ita continuò luctantur, nunc rebellionis, nunc pacis fœdera pangentia. Ignis rarefaciendo in omnia ſibi ius qrætendit, dum omnia rapit, & violenter attrahere nititur: Terrà verò dicta condenſando, eadem ſibi iura prætendit. Ita pari ratione calidum fugat frigidum, frigidum calidum; ſiccum abominatur humidum, humidum ſiccum; victoriam tandem reportat id quod altero virtute ſua potentius fuerit: Calor enim, ſiue ignis, quemadmodum omnia ſubtilia, & pura reddit, ita ex aduerſo frigus igni contrarium omnia condenſat, conſtringit, aquamque quaſi compri-

Caloris, & frigoris effectus.

primit, reſiſtit calore ignis, aërisque ſubtilitati. Vndè ſol cœleſtis ille ignis æſtiuo tempore caloris ſui exceſſu aërem rarefactum, ob tenuem eſſentiam eleuatum quaſi attrahens, attractum in ſe ceu nutrimentum conuertit, qui denique in igneam mutatus indolem fulmine, fulgure; & coruſcatione ſeu lampadibus ſæuit. Aër vero eadem ratione rarefactus, aquam eleuans attenuat, quæ in aëris mutata formam, numeroſam producit ventorum mobilium propaginem. Hyberno verò tempore deficiente calore, frigus proprium terræ opus, aquam condenſando cryſtallum, ſeu glaciem, terræ ſobolem, producit. Aqua hac ratione contracta, in aqueæ formæ locum, aerem, vt in locis frigidis & borealibus fit, ſubſtituit; ne verò ex hoc contractu aërem inter & ignem ſpacium aliquod corpore vacuum relinquatur, prouida natura ita exigente, ignis velit nolit aëri ſuccenturiari cogitur. Atque ex huiuſmodi operationibus ſecunda elementorum vis Aſsimilatiua reſultat, quâ vnum alterum ſibi ſimile reddere nititur. Namque vt tria elementa ſine igne mortua ſunt, ita ignis ſine tribus cœteris: Ignis tamen reliqua antecellit, vim obtinens excellentiorem, qua cœteris ſplendorem impertiri poteſt, ſuo ſplendori æmulum. Quis non videt, quàm mirificè hoc elementum aërem illuſtret? huncque ad ſimilem claritatem, ad ſimilem ſubtilitatem omnis craſsitiei expertem, ac quæuis penetrantem, omnibus ex eo depulſis tenebris, ab omni excrementitio humore, fumiſque terrenis

Aſsimilatiua.

Ignis excellit.

eundem expurgando, perducere nitatur? certè huius rei argumento eſt ignis noſter culinaris, qui ligno, aut ceſpitibus ſiccis enutritus, magna vi colligit, & quaſi ſugendo attrahit ad ſe aërem, eum nitidum, purum, lucentem reddit, ſibique aſsimulat, penitùs; quod ipſum tam auidè, tamque impensè facit, vt ſubtracto, aut interrupto aëre mox ſuffocatus intermoriatur, ac tenues euaneſcat in auras; ita vt aëremne ignis eſcam ſeu nutrimentum vndequaque ſummo niſu attractum; ignemne aëris dicam, diſpici vix poſsit. Nam vt ignis vita ipſa eſt, viuit verò in aëre; haud ſecus in igne viuit aër, Aqua in Tellure, Tellus in Aqua: Ignis aërem perpurgat, aër aquam, aqua terram vnumquodque ſibi ſuoque ſplendori adſimilat alterum. Quis non videt, quàm atri ac terrei ſint carbones extra ignem? quàm clari, lucidi in igne, non minus quàm ipſe ignis? tantum enim ignis ſplendorem illis impertit, vt etiam in formam penitus diuerſam tranſmutentur, tum reuertantur ad priſtinam ſuam naturam. Quin imò ipſum cinerem & arenam, opaca & ſqualida cœteroquin corpora, ignis tandem ope in vitrum mundiſsimum, ſubtiliſimum, ſibi prorſùs ſimile, diaphanum, & propè inſenſibile corpus tranſmutat. Quis ignorat aquam ipſam igni cœteroquin maximè contrariam, igni nihilominus aëre mediatore, in oleis, cœteriſque aquis combuſtibilibus accenſam ita coniungi, atque adeó vtrumuis ſibi alterum aſsimilare, vt identificata, igniſne aqua, an

Elementa ſibi inuicē commiſta ſunt.

aqua

aqua ignis dici debeat, vix diſcerni poſsit? Tertia Elementorum virtus eſt Appetitiua loci, quâ vnum quodque proprium ſibi & naturalem locum appetit: Ignis quidem calidus & ſiccus â medio ad circumferentiam latus ſupremum ſibi locum vendicat; terra verò frigida, & humida â circumferentia ad medium lata, in centro quietis ſuæ terminum ſtatuit; aqua verò & aër, quorum hoc calidum & humidum, illud humidum & frigidum eſt, media quadam ratione lata, nec à medio perfectè remouentur, nec ad id accedunt perfectè, & ſimpliciter, ſed ſecundum quid; cuius rei cauſa eſt, quod ſicut calor leuitatem, & grauitatem frigus, ita velocitatem, victoriam, & inceſſum in corpori leui & graui ſimul in vnoquoque ad locum ſuum naturalem ſiccitas opituletur; Humiditas veró, cui & aqua & aër ſubiectus eſt, inceſſus lationiſque ad locum naturalem in vtroque tarditatem efficiat. Vndè omnia leuia, ſiue ſimpliciter ea leuia ſint, ſiue ſecundum quid, ſurſum neceſſariò currunt, grauia verò qualiacunque deorſum: Ignis igitur ſurſum euolat, ſecum auferens aërem, aquam, terram; quæ frigore aëris condenſata ſui ſimilia petunt, ea videlicet, ex quibus fuerunt producta: Ita aqua vi rarefactiua ignis in aërem conuerſa, circumſtante frigore denſata diſſolutaque per pluuiam, aquæ ſibi ſimilis & homogeneæ decidendo coniungitur; aqua in glaciem conuerſa calore ſoluta mox fluxilem naturam, locumque ſibi naturalem reſumit, ita finis cuiuſque idem eſt, ac eiuſ-

Appetitiua loci.

Aqua, & aër media elementa.

eiuſdem principium; quod è terra pullulat, ad terram reuertitur; quod ex aqua, ad aquam, & omnia tandem ad eum ceu finem vltimum, à quo originem hauſerunt, redeunt. Quicquid eſt, id initio perfectiſſimum fuit apud Deum, atque ad eandem ſuo tempore perfectionem reuertetur, tum, cùm elementa colliqueſcent, & priſtinum induent ſplendorem coram Deo: nihil ibi peribit præter iniuſtitiam hominis, qui ſicut finem hunc vltimum lumine etiam naturæ cognitum, deprauatæ quodam voluntatis affectu amplexari noluit, ita & ſua propriâ culpâ eo æternum priuabitur. Quarta vis Elementorum eſt, communicatiua, quâ ſe ſuaſque vires ſingulis rebus naturalibus communicant, cum nulla ſit corporea ſubſtantia quæ non ex ijs conſtet. Nam quæcunque in hoc vaſto mundi theatro continentur mixtę naturæ corpora, ex ijs ſunt & compoſita, & ad eadem ignis beneficio, qui velut vmbra quædam primi entis eſt, ad priſtinam ſuam eſſentiam, vt poſteà oſtendemus, reducuntur; quod ſi ex quatuor elementis compoſita; ergò vires quoque eorum paulò antè memoratas participabunt; ergò ex hoc ipſo operationes magneticæ; attractionis, repulſionis; aſſimilationis, ſituationis, ac communicationis denique in omni mixto, ſiue id minerale fuerit, ſiue vegetale, ſenſitiuumque, neceſſariò reſultabunt.

Communicatiua vis elementorum.

CA-

CAPVT II.

An elementa verè Magneticè trahant.

QVi tractiuæ virtutis magneti inexiſtentis rationem probè norit, is aſſerere cogetur, Elementorum virtutem attractiuam verè magneticam eſſe non poſſe, ſed per quandam ſimilitudinem, & analogiam comparatam, quâ omnia mundi corpora ſe inuicem trahere & repellere videntur. Tendunt itaque grauia ad centrum ſuum, non quia attrahuntur ceu partes terræ connaturales & magneticæ, nec vllo motu circulari ſuperfluo diriguntur; eſſet enim hoc multiplicare entia ſine neceſsitate, ſed grauitate inſitâ centrum petunt. Nec argumentum valet, ſi per lineam rectam deſcenderet lapis ſine motus circularis directione, nullam poſſa dari rationem, ob quàm in principio, quàm in fine tardiùs ſit deſcenſurus; nec enim neceſſe eſt, vt grauia, dum velociùs mouentur in fine motus, ſubſtantiam mutauerint, aut ipſam virtutem motiuam, quam grauitatem dicimus, ſed ſolùm maiorem acquiſiuerint impetum, quem aliquis forſan nomine grauitatis intellexit: verè enim virtus motiua mouet producendo impetum, ſiue in eo ſubiecto, in quo ipſa eſt, ſiue in alio, quod extrinſecum ab eo mouetur, & quidem maiorem, quó diutius & celeriùs mouet: conſtat autem huiuſmodi impetum in motu grauis ipſi

Grauia cõtrnm petũt ex inſita eis grauitate.

â gra-

â grauitate imprimi, tum alijs experimentis, tum eò quod è modica diſtantia decidens globus ſuper vnam lancem vacuam, viginti & multò plures ſibi ſimiles globos in altera lance poſsitos non ſolùm æquiponderet, ſed & peruincere poſsit & eleuare; & continenter experimur ad vincendam difficultatem in paſsionibus, & ſciſsionibus plus grauitatem per motum acquirere incrementi; licet ipſa modica ſit, quàm virium habeant, quæ maximè videntur præſtare grauitate in quiete, aut minori motu. Iterum Strato & Epicurus apud Simplicium carm. 87. putarunt, omnia corpora eſſe grauia; nullumque leue; eâ tamen grauitatis proportione, vt terra ſit omnium grauiſsima, aqua minus grauis, aër ad huc minùs, ignis minimè; omnem igitur motum ſurſum dicebant eſſe violentum, & fieri ſolùm per extruſionem; eò quod corpus grauius tendendo deorſum per ſuam grauitatem ex loco inferiori quaſi exprimat corpus minus graue, quomodò lapillos compreſsis digitis exprimimus. Sed contra hoc eſt manifeſtiſsimum experimentum; videmus enim quieto, & tranquillo aere flammam ferri ſurſum pyramidaliter, cum tamen ſi per expreſsionem hic motus fieret, inuerſa flammæ figura eſſet, aut certè inferior pars non minùs quàm ſuperior acuminata, vt fit in omnibus non duris, qnandò per expreſsionem ſurſùm iaciuntur. Secundò; quinta eſſentia vini in lapide accenſa ſurſum fertur, non per expreſsionem, ſed inſita leuitate; aër enim exprimens, vel eſſet ſub baſi ignis auo-

Non omnia elementa ſunt grauia.

auolantis,& illũ protruderet;quod eſt falſum;vel ſuperincũbens grauitando hanc expreſsionem efficeret,neq;hoc; quia aër vertici ignis incũbens,eum deprimeret,ac reuerberaret deorſum potius, quàm ſurſum. Tertiò ſint duæ pilæ æneæ, vna ſolida exigui ponderis, altera maioris, ſed plena incluſo aëre; hæc ſine dubio aſcendet ſupra aquam, non item minor; ſi ergò aqua deorſum tendens exprimit vnam pilam, cur non & alteram? non igitur pila mouetur ſurſum, quia exprimitur, ſed quia in ſe habet aërem naturâ ſua leuem. Nulla igitur vi magnetica, nulla expreſsione ſurſum feruntur copora, ſed inſita leuitate; eſt enim hæc motrix qualitas ſagaci naturæ conſilio indita rebus elementaribus, vt quoduis per eam proprium ſibi locum in vniuerſo, ad conſeruationem totius acquirat. Neque aliquis hîc obijciat, nos hanc qualitatem dicere formam ſubſtantialem elementorum, vt quidam perperam ſenſère; nequaquam; ſed dicimus eorum accidentia propria, & potentias naturales â natura ad motionem faciendam inſtitutas; neque â forma ſubſtantiali immediatè, ſed ex primis qualitatibus oriri; cùm,vt dictum eſt, cauſa proxima effectiua grauitatis ſit frigus, leuitatis calor, dummodò adſit debita raritas, vel denſitas per modum conditionis. Nec tamen ſolum frigus grauitatem, calor leuitatem producit; ſed requirunt inſuper aliquam primarum qualitatum combinationem, ita vt calor cum ſiccitate faciat quandam igneam leuitatem, cum humiditate aëre- Elementorum contemperatio.

F am;

am; frigus vnà cum ſiccitate efficiat grauitatem terream, cum humiditate aqueam; vt proindè ea non eſſentialiter, ſed accidentaliter tantùm differre aſſeramus. Ex his omnibus patet, Elementa ſe inuicem nulla ratione magneticè, ſed qualitate propria trahere; ſi enim v. g. terræ centro vis quædam ineſſet, eius haud dubiè certa & determinata Sphæra futura eſſet, ſed lapidem, conſtat, nullum habere terminum tendentiæ ſuæ ad centrum; ergo. Iterùm finis magneticæ attractionis eſt ſituare, & conſtituere ſe per motionem magneticam in ſitum naturæ ſuæ conuenientem, qualis eſt polaris; finis attractionis elementaris eſt, vel ad vacuum impediendum, vel ad vnionem partium, vel ad debitum locum in vniuerſo obtinendum; qui fines cum diuerſi ſint, attractio quoque diuerſa ſit oportet.

CAPVT III.

Quid ſit Magnes inanimatus.

ADmirabilem quendam ſuperiorm inferiorumque naturarum conſenſum eſſe, nullus hucuſque Philoſophorum negauit: Cœlum quoque vniuerſum, cum ſingulis ſiuis aſtris magnetica quadam (ſi ita loqui fas ſit) vi in hæc inferiora pollere, ego ipſemet, niſi irrefragrabili experimentorum demonſtratio-

tione conuictus, nunquam credidiſſem; eſt enim quarundam rerum ſublunarium ea cum æthereis corporibus amicitia, ea veluti amoris impatientia, vt niſi amici corporis præſentia perfruantur, nulla ratione intra terminos â natura præſcriptos contineri poſſe videantur. Ac ſolem quidem omnia ſibi copulãre, alijſque corporibus vim copulandi communicare, nemo niſi ſolis lumine deſtitutus negabit: Lunam, humidioris ſubſtantiæ res adeò depereunt, vt niſi eius amico perfruantur aſpectu, contabeſcant; cœteri planetæ ſuas quiſque in ſublunari Mundo ſubiectas res habent, in quas mirificas ſuas facultates influant, iuxta illud Hebræorum: *Non eſt herba inferiùs, quæ non habeat ſtellam ſuam ſuperiùs, quæ dicat ei, creſce.* Ex qua quidem mirifica rerum omnium magnetica combinatione reconditior illa Philoſophiæ pars emerſit, quam magiam veteres appellarunt, quæ ſuperiorum cum inferioribus, id eſt, actiuorum cum paſsiuis conueniente applicatione, ſimiliumque cum ſimilibus diſsimilibuſque artificioſa combinatione facta, miros & inuiſos effectus producere docet, quas formarum congruitates ad rationes animæ mundi Zoroaſter ideò diuinas illices, vt & Syneſius, magicas illecebras appellauit.

Mira vis ſuperiorũ corporum in inferiora.

Axioma Cabaliſticum.

CAPVT IV.

De particularibus Magnetibus, qui in Natura rerum reperiuntur.

NIhil verius eſſe, quàm omnia in omnibus, ſatis ſuperque magnetica hæc rerum catena demonſtrat, quâ omnes res ita arctè ſibi inuicem connectuntur, vt etiam ſi contrariarum ſint qualitatum, in vnum tamen latente quodam rerum omnium conſenſu magnetico coëant. An non vidiſti, quàm mirabilis ſit Elementorum luſus? quàm contraria etiam ſe, mediãte altero, ambiant? quomodò ignis aquæ, aqua igni, terra aëri, aqua terræ coniungantur? & quomodò mũdus hac diſcordi rerum concordia conſeruetur? Quid eſt in Cœlo, quod non elementaris regio? & quid in elementari regione, quod ſubterraneus mundus non contineat? natura in omnibus ſemper eſt ſui ſimilis, cuius primaria in elementis ſedes eſt, ex quibus omnia, quæ in ſenſibili hoc & corporeo mundo ſunt, conſtant; omnis actionum naturalium proceſſus magneticis conſtat legibus, quibus imbuta primò elementa, eas cœteris deindè mixtis communicant. Vides quomodò craſſum illud aquæ corpus, â ſole, igne illo cœleſti, ſenſibiliter attractum in altum, inlatè diffuſum aërem mutetur, parte in ventos abeunte, parte in pluuias ad

Omnia in omnibus ſuo modo inſunt.

Mira rerũ concatenatio.

ad terram irrigandam deſtinata, parte denique feruore ſolis â terra eleuata, frigoriſque nocturni vehementiâ iterum condenſata, mox in rorem diſſoluatur; quo quidem ſitiens terra inebriata, in eo quaſi putreſcens, liqueſcit; cum porrò duo hæc coniuncta totam plantæ ſubſtantiam peruadunt, ſolis virtute liquidus humor ad extremitates vſque plantarum attrahitur, iſque cùm ſuâ naturâ ſubtilior & leuior quàm terreſtris portio, nutritioni deſtinatus ſit; hinc fit, quod liquor attenuatus degeneret in aërem, relicto plantis terreo nutrimento, quod ex ingenita ſua poteſtate, & vitâ attractum, conuertit in ſubſtantiam ſibi ſimilem. Atque hinc eſt vna alimonia omnium è terra naſcentium, omniumque viuentium corporum. Hæc eſt cauſa quòd omnia poſt putrefactionem in terram reuertantur, experimento quidem indubio, ſed quod vix milleſimus quiſque vel intelligit, vel rectè perpendit. Hac eadem ratione mineralia, vegetabilia, & ſenſitiua omnia creſcunt, viuunt, & conſeruantur. non alia eſt rerum procreandarum in hoc magno naturæ coniugio, ratio, in quo ignis ſponſus, ſponſa aqua, terra & aër paranymphi, quibus mediantibus coëuntes infinitam mixtorum producunt ſobolem. Elementum enim quodlibet in ſua ſphæra eſt, ſed vnum ex alio viuit, vt ſuprà dictum eſt, & tamen coniuncta non conueniunt, niſi alia mediante. Sed aqua eſt omnium elementorum mater; hanc incubat Spiritu ignis; cauſante igne, aqua fit materia ventorum vaporumque

Incrementum vegetabilium.

que aptorum, vt congelentur cum terra per aërem crudum, qui ab initio ſeparatus fuit ab illo, & hoc motu perpetuo ſine intermiſsione agit. Ignis igitur non efficitur aliter niſi motu; motus ergò elementorum cauſat calorem, calor mouet aquam, aqua aërem omnium viuentium vitam. Iterum elementum aquæ aëris flatibus agitatum, oleagineum ſeu bituminoſum humorem producit, & Sole opitulante ſalem. Quæ omnia luculenter demonſtrat diuinum illud diſtillandi ſtudium, vbi ignis agens in res humidas, & vapidas, quæ tumentis vaſis alueo clauduntur, ad vaſis caput, ſui vi caloris ſpiritus ſubuehit, vbi frigore concreti, denſioresque facti, vaſis fornices irrorant, & demùm per canalem in ſubiectum receptaculum guttatim refluunt. At ſi copioſiùs ignem ſuppoſueris, ſpiritus veluti torrentis vi æſtus fractus, in pinguem ſubſtantiam vertitur, id eſt, in oleum, & penitiores partes elicit: idem etiam eueniet, ſi vas ſoli tepido, vel feruentiori expoſueris; nam & aquam, & pingue diſtillabit. Pari prorsùs ratione ignis ille cœleſtis terras, plantas, herbas calefaciens, humidos vapores, qui ſunt rores plantarum, oleum, & reſinas per latentes, & apertos corticis poros, veluti per ſyphonem attrahit, purum ſemper ab impuro ſeparando; purum ſtat, & congelatur in flores, impurum abit in folia; in corticem, quod groſſum ſpiſſumque eſt; id quod vapidum & pingue eſt, attenuatum in aëram eleuatur; at nocturno frigore condenſatum in rorem abit, ac herbis ſuis reſtituitur; quas & antelucano

Diſtillandi ars ſimia Naturæ.

Ortus & incrementum plantarum.

ma-

madore conſpergit, variarum virium pro conditione plantæ, cui inſidet, particeps. Pingue verò exhalans condenſatum in mel, gummi, & glutinoſos liquores, ſudoreſque, cuiuſmodi manna eſt, ſuper idoneas frondes, truncos, & ſaxa inſidens abit. Sic vnuſquiſque liquor inſitas ſuæ plantæ virtutes retinet. In hunc igitur modum res creſcunt, ex aqua videlicet omnia: Nam ex illius vapore ſubliliore, res ſubtiles & leues; ex oleo verò res graues, & precioſioris ſubſtantiæ; ex ſale verò res prioribus longè pulchriores. Si enim vapor ille omniformis, prima metallorum materia (. quæ quidem nihil aliud eſt, quàm humiditas quædam mixta aëri calido, & eſt in forma aquæ pinguis adhærentis vnicuique rei puræ, vel impuræ in vno loco abundantiùs, ob terræ poroſitatem ad magneticam virtutem exercendam, reſque ſibi conuenientes attrahendas aptiorem.) ſi inquam è profundiſsimis. Terræ viſceribus huiuſmodi vapor igne illo ſubterraneo in profundiſsimis terræ viſceribus incluſo, (. quibus tota terreni Mundi machina veluti animatur, ſublimaturque) per varia Terræ ſpiracula veluti ſyphones quoſdam in varia loca, ſingulaſque rimas penetrans, diffunditur; fit, vt ſi dictus vapor per loca calida, & pura, vbi parietibus ſulphuris lentor, & pinguedo adhæret, tranſierit, ſtatim accommodando ſe adiungatur illi pinguedini, quam poſteà ſecum ſublimat, & tunc fit vnctuoſitas, & relicto vaporis nomine, accipit nomen pinguedinis; quæ poſteà veniens ſublimata ad loca alia; quæ iam vapor an-

Ros vires plantæ, cui inſidet, habet:

Vapor.

Auri generaɔio.

antecedens purgauit, vbi eſt terra ſubtilis, pura, & humida, implet poros eius, & iuncta illi aurum efficitur; Si verò pinguedo illa venit ad loca impura frigida, fit plumbum; Si verò talis terra pura ſit, & mixta ſulphuri, fit ſtannum; quò enim magis deputatus locus fuerit, eò pulchriora reddet metalla; Si verò ad terram ſiccam, & impuram, ſiue homogeneam telluris partem peruenerit pinguedo illa, ferrum generabit. Sic vapor ille ſublimatus per poros terræ ſecum omnem impuritatem terræ vſque ad circumferentiam trahens, ab aëre congelatur; quod enim aër creat purus, aër congelat crudus, qnia aër in aërem habet ingreſſum, & ſe iungunt inuicem: natura ſiquidem natura delectatur; ita fiunt petræ, & montes ſaxei. Quod ſi vapor naturæ per ſe ſublimatur ſine acceſſu pinguedinis, & ſulphuris, et venit ad locum aquæ puri ſalis, fiunt adamantes, & hoc in locis frigidiſsimis, ad quæ pinguedo peruenire nequit; ſi ad locum aquæ vitrioli viridis, in Saphyrum, aut Smaragdum congelatur; ſi in aquam cinnabaris ſubtilem, in Rubinum condenſatur; (. vbi nota omnem aquam, ſi ſit ſine ſpiritu, calore; ſi verò ſpiritum habeat, rigore congelari: qui illud ſciuerit, maximum ſecretorum ſe adeptum eſſe norit.) Non ſecus, ac ſi in plano aliquo, diuerſi coloris, & proprietatis res, veluti ceruſſam, minium, cinnabarim, æruginem, ſal, vitriolum, arſenicum, & ſimilia, in circumferentiam diſponas, è centrò verò huius plani liquor ſcaturiat, qui ſe per totius planæ ſuperficiei ſpacium diffundat; cer-

Plumbi. Stanni. Ferri. Lapidum. Adamantes.

certum eſt, liquorem cum ceruſſa album, cum minio rubrum, viridem cum ærugine, cum arſenico flauum futurum. Iterum cum ſalis aqua æruginea mixta, Smaragdinum aliquid; & vitrioli ſulphurati aquam cum cinnabari, aliquid pyropicum producturam. Pari ratione, ſi liquor prædictus rebus ſapore dulcibus coniunctus fuerit, dulcia; ſi acribus & amaris, acria & amara; ſtipticum, ſi ſtipticis; venenoſa, ſi venenoſis; ſalutifera, ſi ſalutiferis; ſingulis rebus humorem magnetica quadam vi ad ſe trahentibus, & in ſubſtantiam ſibi ſimilem transferentibus. Ex cuius quidem humoris, cum infinitis rebus naturâ differentibus, commixtione, infinitas quoque rerum ſpecies produci neceſſe eſt; quas quidem omnium vires & proprietates in ſimplicibus ſuis cognitas, qui rectè, & ſagaciter combinare norit, ei nullum ampliùs abditum in Natura effectum, nullam rerum ſympathiam, aut antipathiam, quas tantoperè mirantur homines, incognitam eſſe poſſe

arbitror; ſed veluti Naturæ quidem Archæus præ-
potens, ſagaci rerum omnium agentium
cum patientibus facta applicatione,
quicquid Natura operatur, &
ipſe tanquam Naturæ ſi-
mia ad exemplar eius
omnia opera-
bitur.

Liquor rerũ quas trãſit qualitates aſſumit.

CAPVT V.

De Magnete venenorum nouiter detecto, eiusque mirandis viribus, & proprietatibus.

REperiuntur in India Orientali nonnulli ſerpentes, quos luſitani cobras de cabelo, id eſt ſerpentes pileatos vocant, ob cuticulam in capite prominentem, quam vbi irâ exardeſcentes erexerint pilei formam mentiri videntur. In hiſce ſerpentibus lapis inuenitur, quem â ſerpente Luſitani la piedra de la cobra de cabelo, id eſt, lapidem ſerpentis pileati appellant. Et quamuis in omnibus Indiæ Regionibus huiuſmodi ſerpentes reperiantur, non tamen omnes huiuſmodi lapidibus à natura ditati inueniuntur; ſed in proprijs regionibus, cuiuſmodi ſunt, meridionalis Chinæ regnum, quod Quamſi vocant, deindé probatiſſimi in regno Mogorum, quod Indoſtan appellant, & quàm maximè in Dienſis territorij diſtrictu, melioris præ cœteris omnibus notæ. Qui autem huiuſmodi ſerpentes capiendi modum quàm dexterrimè callent, ſunt Brachmani, & quas Iogues vocant gentilitiæ ſuperſtitionis eremicolæ; longâ ſiquidem experientia docti, vel ad primum ſerpentis pileati aſpectum ex certis ſignis norunt, qui lapide turgeant, qui non; nec hîc ſiſtunt, ſiquidem comparatâ horum lapidum copiâ, contuſos atque vnà cum reliquis ſerpentis parti-

Serpens Pileatus venenorum Magnes.

Vbi ſerpẽtes hi reperiantur.

Modus capiendi.

tibus, addita nonnihil ex terra ſigillata, aut etiam quam magni faciunt terra melitenſi, in maſſam redactos, lapides efformant artificiales, eadem virtute, quâ naturales imbutos, quos deindè magno queſtu aduenis vendunt, ſecreti lapidis conficiendi ita tenaces, vt nullis aut precibus, aut obſequiis, propoſitiſque nummis, id aduenæ extorquere poſsint. Sed hiſce paucis prælibatis, iam lapidis virtutes, & mirificam in venenoſo humore attrahendo vim & efficaciam proſequamur. Artificialis lapidũ ſerpentinorum confectio.

Lapis hic, ſiue naturalis, ſiue artificialis lenticularis figuræ eſt, magnitudinis differentis, & maior quantitatem vnius Iulii Romani non excedit, quorum nonnulli nigro, alii nigro-cineritio colore imbuti ſpectantur, alii nigris albiſque punctis, haud ſecus ac nonnullæ fabarum ſpecies, conſperſi reperiuntur, nigri tamen ceu melioris notæ â rerum peritis æſtimantur. & ſi iam à multis adulterati & nullius virtutis diuendantur. Colores.

Habet hic lapis hunc â natura ſibi inſitum magnetiſmum, vt à venenoſo animali prius inflicto vulneri appoſitus, protinùs tenaciſsimæ ſanguiſugæ ad inſtar adhæreat, hæreatque tam diù donec omni veneno, quod ſerpens, aut quoduis venenoſum animal diffuderat, exucto, ac iam veluti ſatur ſuapte ſponte decidat ſaturæ Hirudinis inſtar. Viſa hæc primùm fuerunt veluti paradoxa quædam, quæ minimè tamen ob aſſertionem Patrum ſub fide religioſa factam, Vires mirifica lapidis.

repudianda duxi. Cum itaque anno 1663 in Collegii Romani Pharmacopœio ingens viperarum multitudo vndique in conficiendæ Theriacæ vſum aſportaretur, operæ pretium me facturum exiſtimaui, ſi data opportunitate ad dicti lapidis vires explorandas, experimentum ſumerem. Canem itaque in conferta Patrum aliorumque curioſorum multitudine â vipera morderi curauimus, cuius vulneri protinùs appoſitus lapis adeò tenaciter adhæſit, vt veluti clauo firmatus videri poſſet, donec poſt vnius circiter horæ ſpatium, prout ſuprà memorati Patres nos inſtruxerant, ſuapte ſponte dilapſus, canem quidem primò debilem, & claudicantem, poſtero tamen die integræ valetudini reſtituit. Quæ cum inclito Carolo Magninio indefeſſo rerum naturalium exploratori retuliſſem, ait, ſe rei vix fidem habere poſſe, niſi per experimentum in homine factum veritatis certior fieret: Itaque illo eodem tempore, quo vinitores, Ruricolæ, & ſimiles ex ruſticana gente homines à viperis infeſtari ſolent opportunè ſanè accidit, vt ei tanquam rerum medicinalium perito à vipera morſus ſiſteretur; huic igitur lapidem, quem apud ſe tenebat, ſimul ac applicuit, cum eccè, vti ſuprà, is vulneri quàm pertinaciſsimè adhæſit, donec poſt binas circiter horas decidens, hominem veluti ex alto ſopore exſuſcitatum, cardiacisque nonnullis refectum, tandem priſtinæ ſanitati reſtituerit. Lapis verò vt ab exucto veneno purgetur, lacti iniiciendus eſt, ibique relinquendus, donec totum venenum euomuerit, lacte in flauo-

Experimẽtum lapidis in cane.

Experimẽtum in homine.

vi-

viridem colorem degenerante. Vndè iam diuerſis venenorum ſpeciebus, vti bufonum, ſcorpionum, araneorumque experimentum ſumo, vt quid in iis virtutis obtineat lapis, cognoſcam.

Mira relatio de hiſce. P. Henrici Roth.

Narrat P. Henricus Roth, qui lapidem ſecum ex Mogoris regno attulerat, ſe multiplex huius lapidis experimentum ſumpſiſſe. Primò in famulo ſuo, in manu â Scorpione, quod inſecti genus in India vti virulentiſsimum, ita irremediabili veneno turget, percuſſo, cuius vulneri cum lapidem applicuiſſet, tum eccè totum venenum iuxta brachii longitudinem diffuſum mox retroagi ceptum & â lapide eâ proportione attractum fuit, vt ſeruus veneni iam paulisper retroacti, ad viciniorem plagæ locum, affluxum digitò monſtraret, & cum iam vulneris locum attigiſſet, lapis vnà quoque veluti officio ſuo probè functus, qui plagæ priùs inſeparabiliter fixus hæſerat, ſuapte ſponte dilapſus hominem priſtinæ ſanitati reſtitutum reliquit. Alterum expertus eſt in homine peſtifero bubone infecto, cui primò lanceolâ aperto cum lapidem applicuiſſet, hominem intra breue tempus, omnì exucto venenò, liberum ab omni infirmitate reliquit. Præſtat hanc mirificam curam non ſolùm lapis naturalis, ſed & artificialis, ex contuſis ſerpentum lapideis cruſtulis, vel etiam vitalium membrorum, capitis, cordis, hepatis, dentiumque portiunculis, artificio ſolis brachmanibus noto vnà commixtis confectus. De hoc quoque lapide in ſua Flora Sinicà mentionem fal-

Ego ex ſale ſerpentis extracto, & in lapidem conuerſo, efficaciores fieri poſſe exiſtimo.

P. Boimus in Flora Sinica.

facit P. Boimus, hiſce verbis: [In India & regno Quamſi Sinarum, in quorundam certi generis ſerpentum (. quos cobras de cabelo, id eſt, pileatos ſerpentes Luſitani vocant .) capitibus lapis reperitur; contra morſus ibidem inflictos homini, alias ſpatio 24. horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis figuræ, veluti glauco quodam ex candido colore imbutus, vulneri applicatus per ſeipſum hæret, veneno verò plenus decidit, poſteà lacti immerſus per aliquam moram ad ſtatum naturalem ſe reducit. Hic lapis dilapſus, ſi poſt purgationem denuò hæreat appoſitus vulneri, id manifeſtum indicium eſt, virus totum exhauſtum non fuiſſe, at ſi ampliùs adhærere detrectet, tunc moribundo de ſuperato mortis pericnlo congratulantur.]

Quomodò venenum eneno prodeſſe poſsit.

Meritò quibuſdam paradoxum videri poſſet, quomodò venenum veneno curari queat, & quomodo vitæ noſtræ contrarium, vitam nobis largiri poſsit. Frequenti enim, eâque quotidianâ penè experientiâ compertum eſt, morſus & puncturas venenatorum animalium, dictorum animalium applicatione perſanari. Quod quidem nulla ratione fieri poſſe puto, niſi ſimilium attractu confluxuque magnetico, quem & Magnetiſmum appellamus. Notandum, quod ſicuti ſtirpes, & plantæ ex terra, id quod naturæ maximè conſentaneum eſt, iuxta præcedentia, attrahere ſolent, ita ſingula quoque animalia in iſtiuſmodi alimentum naturæ eorum conſeruandæ maximè conſentaneum naturali quodam inſtinctu feruntur. Cum itaque natura

ve-

venenatis animalibus venenum veluti dotem quandam particularem, cùm ad conſeruationem defenſionemque ſuam contra alia auimalia, tum ad terram aëremque purificandum indiderit; illis videtur veneni attractio planè naturalis, & ſine qua viuere non poſsint. Hinc ſerpentes naturali quodam appetitu, quicquid in terra venenoſum, contagioſum, putridum, hominibuſque noxium, id nimirum, ex quo ſunt, ſuum veluti nutrimentum exſugentes, in ſe tanquam naturalem veneni burſam attractum, ſubſtantiæ quadam affinitate, non ſecus ac homo alimentum ſuum, deriuant; quod hoc experimento comperies. Si enim ſerpentem veneno ſpoliatum terræ venenoſa qualitate imbutæ immiſeris, eum, qui omni priùs veneno carebat, totum ex nouo veneno attracto virulentum reperies. Hac ratione igitur viperæ terreſtre, aquaticum Dypſades, Araneæ aëreum virus duplici officio, dum nobis quod obeſt auferunt, & quod ipſis prodeſt, attractum non ſine mirabili quadam Dei prouidentia in ſe deriuant. Ita Erucæ, papiliones, cæteraque inſecta in plantis, fructibus, floribus noxias qualitates in ſe quoque deriuant. Ita denique omnia amuleta, prophylactica, & antidota, venena trahere ſolent. Naturale igitur eſt animalibus veneniferis, venenum ſubſtantiæ quadam cognatione, tanquam ſibi ſimile, amicum & commodum nutrimentum attrahere. Ita Bufonem, ſeu Rubetam Sole exſiccatã, & tuberibus applicatã peſtiferis, infectum peſte liberare frequenti vſu compertũ eſt; vti in noſtro ſcrutinio phyſi-

Animalibus venenoſis attractio venen. naturalis.

Experimẽtum.

Magnetes venenorũ terreſtres, aërei, & aquei.

ſi-

ſico medico de peſte docuimus; trahente videlicet corpore rubetæ humorem hominis contagioſum tanquam ſibi appropriatum & conuenientem, quem ipſa natura veluti noxium, & lethiferum à ſe expellere nititur. Sicut enim ex putrefacto humore cadaueris ſæpè huiuſmodi animalia nata in ſepulchris inueniuntur, ita id ex quo ſunt, naturaliter appetunt, contagioſum, & corruptum in humano corpore. Ita caro viperina manducata, viperæ, vti, & ſcorpius ſcorpij morſum ſanat. Cuius quidem rei alia ratio non eſt, niſi attractio illa magnetica, quâ ſimile ſibi ſimile appetit. Cum enim quiſpiam à venenoſo animali mordetur, virus mox intimas fibras rependo petet. Si igitur viperæ, quæ momorderat, carnes deuorandas patienti dederis, fit vt virus relicto peregrino, & incompatibili ſubiecto, proprium, ad quod naturali quodam appetitu fertur, carnem videlicet viperæ repetat, eique veluti naturali ſubiecto adhæreat, toto membrorum exercitu in communem hoſtem conſpirante, indeque eum vna cum maſſa venenifera coniunctis viribus expellente. Eſt igitur caro viperina ſui tractiua veneni, & ideò in theriacæ confectione omnium ſpecierum hypoſtaſis eſt. Hac methodo Erfordiæ in Germania, ſeplaſiarium quendam morſu viperæ ad extremum vitæ diſcrimin deductum, cum omnibus adhibitis antidotis, nulla alia venenum pellendi remedia ſupereſſent, carnium eiuſdem viperæ, quæ momorderat, eſu perfectè ſanatum vidi. Ita ſcorpius venenum, quod aculeo fudit, vulneri ap-

Mirus effectus.

pli-

plicatus tanquam ſuam repetit; adeò venena plerumque infectis non dicam lethifera, ſed prorſus ſalutifera reperiuntur; quod non immeritò inter maxima Naturæ miracula cenſeri debet.

CAPVT VI.

Vndè prouenia admiranda in hoc lapide attrahendi veneni vis & efficacia.

REm difficilem prorſus & intentatam aggredior, dum virium & prodigioſorum effectuum in hoc lapide eluceſcentium cauſas & rationes audentiùs aſſignare aggredior; veruntamen vti in præcedentibus iam varia ad huiuſmodi penetrandas ſubſidia adduximus, ita pro variâ mentis reflexione, & cauſarum concurrentium combinatione facta, ſi non rationem veram, & euidentem, ſaltem vicinam, & probabilem quoad licuerit, nos aſsignaturos confidimus.

Conſtat ex Geographorum relationibus, magnum illud Aſiæ ſpatium, quod Indoſtan vulgò vocant, & totum ferè Magni Mogoris imperium, vnà cum vicinis Regionibus Guzarata, & Dienſis Territorij diſtrictu occupat, ex inſita terreſtris glebæ proprietate, vti zonæ torridæ magna ex parte ſubditum, & ingentibus Solis ardoribus expoſitum eſt, ita quoque ingentem virulentiſsimorum ſerpentium, aliorumque inſectorum to- Vnde ſerpentes pileati vniuerſalem veneni trahendi vim nanciſcantur.

H xi-

xico prægnantium copiam parere. Accidit autem, vt quotannis ex multitudine fluminum Indi præſertim, & Gangis Regnum iſtiuſmodi ingentes quoque inundationes experiatur, quæ in latibula ſerpentum effuſæ, innumerabilem quoque huiuſmodi ſerpentum copiam ſecum euoluant, qui tandem aquarum multitudine ſuffocati, atque intra foſſas relicti, & in vnum confuſi, pernicioſa putredine Regionem ſubinde non ſine ſtrage hominum inficiunt; ex quibus deindè veluti ex fermentata maſſa ingens ſcorpionum bufonum, formicarumque pullulago emanans, ſeminium conficit virulenta putredine confertum; atque ex hac calore Solis fermentata putredine tandem ſerpens ille omnium virulentiſsimus, mirificus venenorum magnes, quem pileatum vocant, naſcitur, qui vti ex differentium ſerpentum inſectorumque venenoſorum ſeminiis originem ſuam trahit, ita quoque de omnibus dictorum animalium venenis nonnihil participat; vt proindè non mirum alicui videri debeat, hunc omnibus venenorum generibus attrahendis aptiſsimum eſſe. Quomodò verò, & ex qua cauſa mira hæc attractio peragatur, nobis dicendum reſtat. Quod antequam faciam, primò de veneni natura, & proprietate nonnihil præmittendum duxi; deindè hiſce præmiſsis veram certamque tractiuæ virtutis in hoc lapide, vulneribus, quibuſcunque tandem venenoſorum animalium morſibus inflictis applicatus fuerit, cauſam aperiam.

Geneſis ſerpentis pileati.

CA-

CAPVT VII.

De venenorum natura, & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus, queis venenum intra corpus diffuſum, aliud venenum, quodcunque tandem interimit.

VEnenum hoc loco nihil aliud eſt, quàm vis quædam effectrix in aliquo corpore poſita, cordi ſingulariter noxia, & vitæ animalis totâ ſubſtantiâ diſſimilis directè corruptiua. Quænam autem hæc vis ſit, aut in quo conſiſtat, magna inter Authores lis eſt, & controuerſia; ſunt qui dicunt, per exceſſum dumtaxat primarum qualitatum agere venena, ita vt alia per vehemens frigus cor conſtringendo, ſtupefaciendo, calorem vitalem extinguendo; alia per calorem intenſiuum cor comburendo; alia per ſiccitatem calorem vitalem conſumendo; alia per humiditatem putrefaciendo viasque obſtruendo, hominem interimant. Putant igitur, dum cordis motus venenis tollitur, hoc neceſſariò fieri per intemperiem aliquam inſignem: intemperies autem non eſt niſi ex diſcraſia primarum qualitatum; quâ tota humorum ſymmetria diſſoluitur; Inferunt ergò effectus huius intemperiei eſſe non poſſe, niſi à primis qualitatibus rei venenatæ inſitis. Contrà, ſi in ſolo exceſſu primarum qualitatum conſiſtat

Variæ ſententiæ de venenorũ operatione.

Non agũt qualitatibus manifeſtis.

H 2 ve-

veneni actio, non erit cauſa, cur aqua pura, cur piper; cur vinum ſublimatum, ſpiritus ſulphuris, ſimiliaque inter venena, & deleteria numerari non poſsint: Aqua enim frigidiſsima eſt, piper calidiſsimum, & tamen venena non ſunt; ergò præter calorem, & frigus, humiditatem, ſiccitatemque, alia qualitate opus eſt, qua vehementia illa ſymptomata efficiuntur, quæ in iis, qui venenum hauriunt, cernuntur. Nam vt rectè Ariſtoteles 2. de gener. animal. c. 3. [Ineſt ſeminibus facultas quædam fæcundatiua ſeminis, eſtque calor, non ignis, nec talis aliqua facultas, ſed ſpiritus in ſemine ſpumoſoque corpore continetur; & natura quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondet elemento ſtellarum.] Non igitur venena qualicunque frigiditate, uel calore, ſed frigore quodam, & calore prorſus mirabili, uel ab aſtris indito, vel in eſſentia corporis vniuerſi radicato interimunt. Et quamuis venena quædam reperiantur narcotica, quæ ſolo frigore, vt opium, Mandragora, Hyoſciamus, Solanum, Napellus, necare videantur; non tamen id faciunt ſine alia adiuncta qualitate venefica deleterijs propria; quod rara illa, & admiranda ſymptomata intoxicati, quæ in primas qualitates, ſeu ſolum frigus cadere nequeunt, ſatis demonſtrant. Præterea videmus venenum occidere multò celeriùs, quàm inducatur humorum illa diſcraſia; vt in Epidemicis contigiſſe Cornelius Gemma refert: ita quidam apud Mercurialem Ordelalphus vel appropinquantes ſibi, veneno, quo liniebatur, occidebat. Non nego tamen,

Ariſtoteles.

Mira vis veneniferi viri.

pil-

primas qualitates veluti per modum diſpoſitionis ad ueneni operationem concurrere, atque in uno quidem plus, in alio minus: quod enim Scammonea intus ſuſcepta rarefaciat, extenuet, incidat, caloris opus eſt, quod uerò peccantem humorem ubique collectum in ſe deriuet, alterius qualitatis ab intrinſeco profluentis opus eſſe, nemo inficiabitur.

Porrò vti ſalutiferorum, ita proportione quadam deleteriorum varia, & multiplex copia eſt, quam nos in duas claſſes diuidimus, ita vt aliqua ſint naturalia, alia artificialia. Naturalia venena iterùm variè diuiduntur: alia enim ſunt â mineralibus, vt Arſenicum, Auripigmentum, Antimonium, Hydrargyrum, ſimiliaque: alia â plantis, vt omnia Aconitorum genera, narcoticaque, quorum alia totâ ſubſtantiâ venenoſa ſunt, alia ſola parte, vti radice, vel ſemine, vel flore; alia denique ab animalibus toxica, omnia animalia ſiue toto, ſiue ex parte venenata comprehendunt, quæ vti innumera ſunt, ita variam quoque actionis ſuæ rationem habent. Hiſce adduntur venena, quæ ex putrefactione aut cœleſti influxu originem ſuam (. vti epidemicæ lùes & peſtes.) ducunt. Quorum citatorum venenorum alia iterum, vel aëre venenoſo hauſta trahuntur, vt in morbis contagioſis, aut animalium quorundam peſtifero halitu contingit; alia extrinſecus applicata morſum, puncturamue, vt calenti vulneri venenum inditum ſerpat, requirunt; ita rabidi canis aliorumque ſerpentium morſus nos attingunt;

Varia venenorum genera.

gunt;

gunt; alia intùs ſumpta ſub cibi potuſque ſpecie operantur. Quod vti præſentiſsimum omnium, ita omnium efficaciſsimum venenorum genus eſt; hauſtum enim celerrimè per pulmones in cor, & in arterias diffuſum, primò humores, poſteà ipſam artuum ſubſtantiam labefactat. Illud verò, quod exteriori contactu fit, minùs efficax eſt, cùm non aëre aut ſpiritu, ſed humore quodam id prouehente per membra, vires habeat, vt morſum rabidi canis, qui hominem non inficit halitu, ſed in vulnus morſu factum ſaliuam, vel veneniferum humorem eructat, cum quo poſtmodum virus in totum corpus ſerpendo vires ſuas exerit. Cœtera venena, vtpote craſsiori ſubſtantiæ inhærentia, vti debiliora ſunt, ita non adeò citò perimunt. Alia denique intus ſumpta, non niſi calore naturali priùs excitata operantur, cuiuſmodi Narcoticorum venenum eſt. Calore igitur qualecunque venenum attenuatum per fibras internas ſe propagans, ſpiritus maximè infeſtat, qui cum ſedem in corde vitæ fonte habeant, mirum non eſt, ſi animal eo extincto in interitum tendat, cùm nobis, alimentoque noſtro totius ſubſtantiæ ſimilitudine contrarium ſit, vt ſuprà dictum eſt.

Vides itaque Lector, ex præcedentibus, quomodò hic lapis non ad vnius duntaxat venenati animalis vulnus morſu inflictum, appoſitus, venenum mox ad ſe attractum interimat, ſed omnibus venenatorum animalium inſectorumque vulneribus morſu infli-

fli-

flictis applicatus ſine diſcrimine ad ſe attrahat; quia nimirum, vti ex diuerſis ſerpentum inſectorumque ſeminijs, vti & mineralibus, ſalibuſque perniciosis intra ſerpentis viſcera conflatus fuit, ita quoq; fit vt ſingulorum venena, ſimul ac magnetem ſuum præſentem aduertunt, vnumquodque ad eum, quo conſtat, naturali appetitu attractum confluat. Atque hæc eſt genuina huius lapidis omnium venenorum tractiui cauſa & ratio. Sed hæc de venenorum lapide dicta ſufficiant.

Non omittam hoc loco accenſere dictis alium magnetem conſideratione digniſsimum vti ſequitur. Reperitur in India ſummæ virulentiæ ſerpens, quem ego non immerito Baſiliſcum Indicum appellem; ſolo enim afflatu non ſolum homines, ſed & animalia quæuis obuia interimere dicitur; verum natura ſagax, tanto & tam exitiali atrocitati prouidens, ne peſtifera ſua toxici diffuſione cuncta deſtruat, ad cautelam hominum cœterorumque animalium crepundijs caudæ annexis, quod alij tintinabulum aut campanulam vocant, eum adeò prouidè inſtruxit; vt ſerpens audacius forſan in obutos inſurgens, ſtrepitu ſuo formidabili ſonituque exitiali moneat, id omni ſtudio vitandum, cui propiores facti infallibilem mortis pædicam nullo remedio ſuperſtite incurrant. Ego ſanè cum huiuſmodi tum à noſtris narrari audiſſem, tum apud Indicos naturalium rerum ſcriptores ſæpe ſæpius legiſſem, putam fabulam ſemper hucuſque credi-

Serpens miræ virtutis.

di-

dideram; donec P. Emanuel Luiſius Luſitanus huc Romam aduena, ab hoc me errore liberauit, cum ipſe non duntaxat, quæ ferebantur, vera eſſe atteſtatus ſit; ſed & crepundium ſerpentinum, quod inter cæteras res rariores ſecum attulerat, mirum in modum, vel ad primum attactum perſtrepens mihi dono reliquerit. Extremitati caudæ ſerpentinæ adnatum inſtar muliebrium capillorum complicatum eſt; non ex pulpoſa colubri carne, ſed veſicaria quadam textura à natura eo artificio effictum, vt veſicarum ſtaphylodendri, aut Coluteæ formam, aut veſicæ ſuillæ exſiccatam pellem quaſi diaphanam exprimat: quæ & ea de cauſa haud ſecus ac dicta ſuilla veſica piſis inditis, vel ad exiguam eius agitationem mirificum ſtrepitum edit; vt proinde haud incongruè Luſitani eam ab huiuſmodi ſono. *La cobra de caſcauel*; ideſt, tintinnabulum vulgo vocare conſueuerint. Et cum aliàs totus ſerpens irremediabili veneno turgeat; hæc tamen recenſita ſerpentis crepundia tùm contra proprium venenum, tum alia; quin & contra epilepſiam antidotum nobiliſsimum compertum fuit, ſi vel collo affixum portetur, aut in puluerem redactum aqua cardiaca dilutum potu ſumatur. Cuius quidem rei alia ratio non eſt, niſi trahendi veneni ipſi inſitus magnetiſmus, vti in precedentibus diximus quantò enim ſerpentes virulentiores ſunt: tanto quoque quæuis ex eius ſubſtantia pars legitimè preparata venenum ad ſe potentius trahit. Sed iam ad alia.

SE-

SECTIO III.

De Magnetibus in vegetabili Natura exiſtẽtibus. ſiue de Soliſequis & Luniſequis Magnetibus.

CAPVT I.

In Plantarum Oeconomia Magneticæ virtutis efficacia mirum in modum eluceſcit.

PLantis ſummam cum Magnetis operationibus affinitatem eſſe, indè luculenter patet, quod motum magnetis perfectè imitentur. Habet autem Magnes tres motus ſui differentias; Primus motus Magnetis eſt, quo ſecundum certas corporis ſui fibras ex polo in polum exporrectas, coagmentataſque, vim ſuam magneticam veluti in longitudinem quandam propagat. Alter radiationis eſt, quo diffuſis ex vtroque polo radijs, potentem illam actiuitatis ſuæ ſphæram, intra quam quodlibet ſibi conſimile conſtitutum corpus mouet attrahitque, fundat. Tertius diſpoſitionis, quâ ſeſe ad Telluris, ſiue terreni globi axem, tanquam ad principium conſeruatiuum ſui ſituat; vt ſi

Tres motus differentes Magnetis.

quandoque extra hunc ſitum violenter abſtractus fuerit; circulari motu ad eum reuerſus ſe accomodet, ibique tanquam loco naturæ ſuæ maximè conſentaneo, requieſcat. Totidem ego in pleriſque plantis motûs differentias reperio. Primus vegetatiuus eſt, quo ſeſe planta vi vegetali ſurſum per ſcapos thyrſoſque rectà in verticem propagat; Secundus eſt qualitatum plantis inſitarum in orbem ſeſe diffundentium motus; Tertius diſpoſitiuus plantarum quarundum motus eſt, quo ſe ad certum locum ſitumque accommodant, vel ad Solem, & Lunam, veluti ad principium conſeruatiuum, motum circularem affectantes, conuertuntur. De quibus omnibus ſingulatim dicendum eſt.

Analogia motus Magnetis ad plantarum motus.

Cùm ſingula in hoc Mundi Theatrum introducta diuerſis partibus, & multiplici facultatum genere, aliiſque adminiculis, à prouida Natura aſsignatis conſtent; duo quoque ad eorundem commodam conſeruationem requiri videbatur: primum eſt, vt pars parti ritè cohæreret, ordinatimque diſpoſiti eſſent ſinguli corporis artus, vt caput videlicet collo, collum pectori, pectus cruribus veluti columnis quibuſdam totius ædificii molem ſuſtinentibus inniteretur. Alterum eſt, vt tota huiuſmodi ædificij ſtrues, ritè in ordine ad vniuerſum conſtituta, capite vergente ſurſum, deorſum pedibus, erecta ſubſiſteret; Quod ſi aliter fieret, corpusque inuerteretur, aut extra directionis lineam declinaret, id ex huiuſmodi ſitu Naturæ maximè contrario ſummam violentiam pati neceſſe foret.

Quæ

Quæ omnia, quotquot productæ ſunt, rebus conueniunt. Hinc enim, vt in præcedentibus fusè dictum eſt, elementa tam ſtudiosè ſitus ſui rationem obſeruant, vt Mundum labi faciliùs ſit, quam vt illa contrarij ſitus violentiam ſuſtineant. Hinc ignis, aerque terræ incluſi, omnia rumpunt, findunt, diſsipant, vt liberis Regionis ſuæ campis perfruantur. Hinc dum grauia cum leuibus conſiſtere neſciunt, inundationes, ruinas, interitus Vrbium, integrarumque prouinciarum, impetu grauitatis ad locum naturalem centrumque tendentis cauſari neceſſe eſt. Ita ſingula Mineralia certas ſuas ſibique appropriatas Telluris ſedes ſic tuentur, vt ſi ab iis remoueantur, prorsùs pereant; Hinc alia arida, quædam humida, nonnulla calida, cœtera frigida, ſingula ſua loca amant. Hinc plumbum perpetuis aquis ſalſuginoſis damnatum, in hydrargyrum ſoluitur; ferri quoque fodinæ aquarum tyrannidem paſſæ in liquorem abeunt rubiginoſum. Sed vt tandem ad noſtrum inſtitutum reuertamur, videtur præterea hic naturalis appetitus maximè, vt in Magnete, ita & in plantis, & fructibus. Sicut igitur Magnes, duos terminos habet, Borealem, & Auſtralem, & ad conſeruationem eius requiri videtur, vt partes ſeu fibræ in terminos tendentes non tantùm benè inter ſe compoſitæ ſint, debitumque in longitudinem ſitum obtineant, ſed etiam vt ſitum ad vniuerſum habeant conuenientem, aliàs enim commodè ſe conſeruare nequirent; ita etiam planta requirit, vt non ſolùm radicibus truncus ſuperimpo-

Omnia certum locum in Mundo amant.

natur, rectàque quà ramis, quà ſtolonibus diffuſis luxuriet, ſed etiam vt vigorem conſeruet, radix humi vt condatur, ſcapus ſurſum vergat, neceſſe eſt. Sicut autem Magnetis vis per fibras quaſdam propagatur in longitudinem, ita & vegetalia certas quaſdam fibras obtinent, ſeu poros, per quos nutrimentum hauſtum, ſingulis partibus communicent: Sicut igitur Magnes quandam habet ex ſua natura certam virtutis lineam, qualitatemque, quâ determinatam obtineat poſitionem & ſitum, haud ſecus & plantæ, frutices, & arbores ita certa ratione poros ſuos habent diſpoſitos, atque in longum protractos, vt ſi lignum vim haberet ſe collocandi liberè, naturalem ſibi ſitum iuxta pororum diſpoſitionem, innato quodam ſurſum aſpiciendi, & deorſum in ordine ad punctum verticis, zenith dictum, nadirque oppoſitum, appetitu quæreret; cum hic ſitus ad diuturniorem, feliciorem que vitam ei conducat. Hinc etiamſi rami arboris pondere quodam deprimantur, adeò tamen appetitus eleuandi ſeſe vehemens eſt, vt vel ſurculorum ſtolonumque hinc indè erumpentium luxuriante ſobole, violentum ſitus ſtatum redimens, vicaria veluti opera eleuetur; Imò adeò hac ſurrectione gaudent plantæ, vt quibus natura thyrſos, ſcapos, aliaque ſolidiuſcula ſurrectionis inſtrumenta negauit, eæ capreolis, aut clauiculis veluti manibus quibuſdam fulturas, ac pedamenta, quorum ope ſurrigerentur, captare videantur. Accedit, quod per cylindriformem huiuſmodi pororum in fructibus, arboribuſque

Mira plantarum conſtitutio.

que conſtitutionem, totius arboris nutrimentum in reliquas arboris partes deuehatur; quam quidem pororum nunc ſtrictorum, nunc laxorum conſtitutionem, ſitumque in ordine ad cœli Solisque motum ita ſtricto ſibi iure prætendunt plantæ, vt ſi eas eradicatas, adultiores alio in loco, non eo pororum, quo primò creuerant, ſitu tranſplantaueris, ſed contrario ſitu ſtrictiores partes in Auſtrum, in Boream laxiores conuerteris, plantæ inimico Cœli aſpectu ſe iunctas ſentientes, veluti indignabundæ marceſcentesque contabeſcant. Si verò priſtino eas ſitu honoraueris, copioſo luxuriantis ſobolis prouentu, quanto à plantatore beneficio ſint affectæ, palam teſtabuntur, quam rem diligenter omnes, qui agriculturæ operam impendunt, obſeruare cumprimis velim.

CAPVT II.

De Magnetibus ſolaribus.

INter cœteras plantas, quæ eximio magnetiſmo pollere videntur, principatum ſané non immeritò tenent plantæ illæ, quæ â motu, quo ſolem ſequuntur, Græcis heliotropia, hoc eſt, ſoliſequa vocantur. Et quamuis omnium penè florum proprium ſit, lumine & ſole gaudere, in aliquibus tamen magis magiſque mirum hoc Naturæ ſpectatur coniugium: omnes enim flo-

flores plantarum, aurea foliorum in orbem diffuſorum fœturâ radiantis ſolis diſcum proximè mentiuntur, vt Tragopogon; Cyclamen, Chamæleon, Chryſanthemum, Lupinus, omnes cichorearum ſpecies, Tulipæ, Lilium Perſicum, Anemones, Scorpiurus, Heliotropium propriè ſic dictum, Acacia, Lotus, aliæque innumeræ hac vi conuerſiua præditæ, neſcio quid amicitiæ cum Sole habere comperiuntur. Lupinus, Cichorium, Conuoluulus adeò ſollicitè ſolem quærunt, vt â conſtanti motu in orbem iuxta Solis motum facto horologia Ruſticorum dici meruerint. Heliotropium, Scorpiurus, Lilium Perſicum adeò pertinaciter etiam cœlo obnubilato Solem ſectantur, vt caulem, ſiue thyrſum etiam intorqueant. Acaciæ, quâ in hoc Collegio Romano abundamus, folia ita Solem amant, vt ſimul ac is ortus fuerit, illa laciniosſam indolem paulatim vſque ad meridiem, veluti propalam omnibus decoris ſui ſpeciem oſtendentia explicare ſolean; Sole verò occidente, ita dicta folia contrahit; vt non folia, ſed Iuniperi ſpinas diceres. Mirum tamen eſt, quod de loto ægyptia ait Theopraſtus lib. 4. cap. 10. [Naſcitur fructus in capite, modo quo in faba, flos candidus, Lilijs foliorum anguſtia proximus; multi ac denſi promiſcui exeunt; Sole occidente ſe comprimunt, caput integunt, ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt, idque facit, dum caput perficiatur, floreſque defluant: capitis magnitudo, quanta papaueris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo, quàm

Magna varietas ſoliſequiorum

Horologia ruſticorum.

Loti Hiſtoria.

pa-

papauer, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt; in Euphrate caput, floreſque mergi referunt, atque deſcendere vſque in medias noctes, tantumque abire in altum, vt ne dimiſſa quidem manu capere ſit, diluculò deindè redire, & ad diem magis, Sole oriente, iam extra vndas emergere, floremque patefacere, quo patefacto ampliùs inſurgere, vt planè ab aquis abſit altè.] Hucuſque Theopraſtus. Quæ omnia ſingulari ſtudio examinata, ab ijs, qui dictas partes luſtrarunt, vera eſſe comperi. Plantis igitur vis quædam ineſt, quâ Solis non diurnum tantùm, ſed & propium, ſiue annuum motum affectent. Non enim deſunt arbores, & plantæ, quæ â prima germinis ætate foliorum continuum incrementum vſque ad ſolis ſolſtitium ſumentes, cum ſole continuò creſcant; Sole veró conuerſo, & ipſæ conuerſæ ad æquinoctium vſque decreſcant; donec Solis in Auſtralem Mundum abeuntis præſentiâ deſtitutæ, veluti mœrentes contabeſcant. Huius motus veluti rudimentum quoddam, tùm in multis alijs, tùm potiſsimùm ijs in arboribus, quorum folia ab vna parte virentia, ab altera ſubalbicantia ſunt, cuiuſmodi populus, & certum quoddam ſalicis genus portat, ſpectatur. Huc pertinet, quod ſuperioribus annis de Heliotropio quodam prorſus admirabili retulit P. Franciſcus Perez Inſularum Philippinarum in negotijs Societatis noſtræ Procurator. In Inſula Quilola, Mindanao, aliiſque circumiacentibus fruticem eſſe inquit, cuius

Flores imitantur motum cæli diurnum, & annuum

Cur nonnullæ arbores folia mutent in ſolſtitio æſtiuo.

cuius flos adeò conſtanter Solem intueatur, vt nè vnguem quidem ab eo vnquam declinet. Nam Sole primùm æquatorem ſubeunte, atque in ortiuo puncto conſtituto, flos veluti graui expergefactus ſomno, ſponſi ſentiens præſentiam, omni mox torpore excuſſo, expanſaque decoris ſui ſupellectile vltrò obuiam ei prodire videtur; quod dum facit, in vtroque horizontis puncto ſe parallelo quodam ſitu ita ad Solem diſponit, vt meridiani, tum orientalem, tum occidentalem faciem, in meridie verò, flore thyrſo normaliter inſiſtente, horizontale planum perfectè referat; verbo hemicyclum æquatoris diurnum, ad motum ſolis, eâ conſtantiâ deſcribat, vt ſtipula centro eius ad angulos rectos infixa, in limbo horario non ſecus, ac in Sciaterico quodam horas diurnas deſignet. Sit æquator A. C B. (vt in frontiſpicio libri patet) Solis ortiuum punctum A, meridianum C, occiduum B. Solem igitur in puncto A emergentem, flos expanſus, ſemper ſequetur eundem ſtipulâ ſuâ horas in arcu AC, deſignaturus; Solem verò ex C, in B deſcendentem flos intra calicem ſuum abditus, vſque ad ſponſi reditum quieti tantiſper ſe committet. Porrò Sole Auſtralia Signa percurrente; flos in Auſtrum declinans, vnà cum Sole Auſtrales, eo verò Borealia Signa ſubeunte, in Boream delinans, Boreales deſcribet parallelos, ita vt in vno flore tota Solaris motus ratio patefiat, quod ſanè magnum Naturæ miraculum cenſeri debet. Lego de ſimili flore apud Arabes, quem Haret

Horologium Botanicum.

vo-

vocant. Hanc eandem eſſe credo, quam Euſebius in ſuo Plinio Indico, vocat plantam mimoſam, de quo ita: [. *Alia planta inuenitur quibuſdam hortis quinque palmorum longitudine, & vicinis arbuſtis, atque parietibus incumbens, tenui caule, eleganti virore prædito, nec admodum rotundo, per interualla exiguis & pungentibus ſpinis obſito, gaudet humidis & petroſis locis, & herba mimoſa nuncupatur, quoniam manu admota ſeneſcit, & marceſcit, manu verò remota, priſtinum virorem recipit (cuiuſmodi hîc Romæ apud Eminentiſſimum Cardinalem Barberinum, dum hæc ſcribo, me vidiſſe memini.) ſed non adeò celeriter vt priùs; ſingulis noctibus Sole occidente ſeneſcit, & ſiccatur quodammodo, ita vt contabuiſſe videatur, oriente verò Sole vigorem recipit, quantòque ſol magis feruet, eò magis viret, totoque die & anno folia ad Solem conuertit.*] Hanc eandem credo eſſe herbam, quam apud Salamas Arabem in libro, quem inſcripſit Boſtan Alduni, id eſt, Hortum vniuerſi, lego, quæ veluti ſenſitiua vi quadam imbuta, manus attrectantium refugit, attrectata verò ſqualet; quam & mirum quendam cum Sole conſenſum habere dicit, ita vt cum occumbente Sole occumbat, cum oriente oriatur, cum declinante declinet, vera Solis in omnibus Simia. Huic tam mirabili flori noſtra Heliotropia aliquo modo reſpondent. Nam præter ſuperiùs memorata, maluæ quoque flores, Sole meridianum ſubeunte, quaſi Syderis iubari inhiantes, ſe pandunt, atque

Varia Heliotropia

alterâ horâ, illius veluti digreſſu & deſiderio marceſcunt & occluduntur, ob id Theopraſtus Horariam vocat; Columella de Moloche ita canit:

Et Moloche prono ſequitur quæ vertice Solem.

Flores etiam nubilo Cœlo demõſtrãt Solem.

Prodigioſum ſanè Naturæ miraculum, vt herbæ nubilo die, deliteſcentem Solem prodant, & obiecta nube veluti indices curriculi, veram tecti Sideris ſedem foliorum ſtatu, conuerſionemque demonſtrent, imò veriùs ſolarem vicem exhibeant; ita etiam, vt non aperto Sole horas colligere poſsimus. Tithymalli quoque genus quoddam apud nos reperitur, quod quidam non malè helioſcopum vocant; Solis iter ſequitur, & prono ſemper vertice cum eo pergit ad occaſum, diurnumque ſemper ad eum inclinat, ita vt nonnunquam videatur intorſiſſe cauliculum; tanta ſectanda ſideris auiditas eſt. Proſper Alpinus quoque de Plantis Ægyptiis cap. 10. idem de Tamarindo Æthiopum & Arabum affirmat; verba eius ſunt. *Tamarindus, quem Derelſide appellant, arbor eſt, pruni magnitudine, ramis denſis, myrthi folijs prædita: flores fert albos maliaurancij floribus perquam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba & tenuiſsima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur; primæ virides, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus nonnulla ſemina craſſa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram guſtui acidam continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ, ex felici enim Arabia atque Æthiopia illuc conuehuntur, atque in viri-*

da-

darijs ſeruantur: Miraculi loco habetur, quod dicitur, vnam arborem in deſerto Diui Macarij prope monaſterium Aſſyriorum viuere, in quo ſolo nulla alia planta viuit. Hæc planta hoc habet mirabile, quod eius folia ſolem ſemper ſequantur, & ſoli-ſequia dicantur; nam ipſo occidente omnia in ſe clauduntur; eodemque oriente aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in ijs obſeruatur, vt ſiliquas dum habent, occidente Sole, eaſdem folijs in ſe arctiſſimè claudant, & retinere ſpectentur, eodemque oriente aperiantur, ſiliquaſque relinquant. Hanc foliorum conuerſionem pluribus alijs Ægyptijs plantis communem animaduerti, vt Acaciæ, Abrus, Abſus, Sesban, atque Tamarinthi.] Hæc ille. Pari ratione Hemerocallim Athenæus Sole cadente contabeſcere, eoque rurſùm oriente repullulare perhibet. Omnes igitur hæ memoratæ plantæ horis etiam nubilo Cœlo indicandis ſeruire poſſent, ſed admodum imperfectè, cùm reſiſtentia thyrſi floris cyclicum motum valde impediant.

CAPVT III.

Magnetes Lunæ-ſequij ſeu Selinotropij.

QVemadmodum igitur in Mineralibus, & Vegetabilibus, animalibuſque variæ Heliotropicæ ſpecies reperiuntur, ita & in ijſdem Selenotropiæ, id eſt, inſito ſibi appetitu Lunam ſectantes. Inter lapides Aphroſelinus ita Lunam ſimulat, vt indè ſelenites, id eſt Lunaris nomen meruerit. Nam noctu, Dioſcoride & Proclo teſte, Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea augeatur & decreſcat, inuenitur. Antonius Mizaldus in opuſculo de conſenſu Solis & Lunæ c. 5. huiuſmodi lapidem ſe vidiſſe ait apud quendam è ſuis amicis, virum, qui varia in Orientalem atque Occidentalem Indiam Terrâ Marique itinera rerum rararum conquirendarum ſtudio confecerat, & inter cæteras res admiratione digniſsimas non poſtremo loco, veluti luculentum Naturæ omniparentis miraculum, oſtendere hunc ſelenitem ſolebat; verba eius ex Gallico in Latinum tranſlata hæc ſunt: [*Erat, inquit, lapis forma & magnitudine cæpæ, nigredine & læuore Picem nigram referebat, incrementa decrementaque corporis & Luminis Lunaris certo puncto & ſigno, ſiue maculà candicante, quæ creſcente Luna creſcendo augmentabatur, decreſcente proportionaliter diminuebatur*

Aphroſelinus Lunę increměta monſtrat.

id-

idque ſingulis diebus, vſque dum Luna periodum ſuam compleſſet. Opinabar ego primùm hoc opus non a Natura, ſed induſtria quadam humana, ad Lunaris corporis motum, ita concinnatum; multùm igitur circa id perplexus, tandem à dicto amico haud ægrè dictum lapidem impetraui eo animo, vt iuxta integram Lunæ periodum dictæ maculæ curſum exactius obſeruarem. Conuenerat me eo tempore in ædibus meis celebris ille Orontius Finæus Mathematicus Regius, quo præſente ſingulari ſtudio & induſtria plerisque obſeruationibus peractis, demum ſimplex, & purum Naturæ opus, nulla artis impoſtura corrumptum inueni, vt ſequitur. Tempore coniunctionis Solis & Lunæ index, ſiue macula candida Lunaris ad lapidis extremam oram inſtar grani milij obſcuriuſculè comparebat; hoc paulatim creſcendo, in omnibus Lunæ ſpeciem æmulabatur, vſque dum veniſſet ad centrum, ſeu medium, vbi plenitudine rotunditatis ſuæ decimam quartam Lunam perfectè ferebat; deindè à centro ad circumferentiam remeans decreſcendo iuxta Lunæ phaſes proportionaliter diminuebatur, donec Luna ſoli coniuncta; & illa maculæ, ſuo loco & formæ priſtinæ reſtitueretnr; qui quidem deſcenſus aſcenſusque, ſiue incrementum decrementumque maculæ, integram reuolutionem Lunarem conſtituebat. Durabat autem huius maculæ motus perpetuò, nec eum vnquam in ſua operatione aberraſſe deprehenſum fuit.] Hæc Mizaldus. Similem Leo X. Pontifex habuiſſe fertur, qui è colore cœruleo in candidum iuxta augmenta & diminutiones

Lu-

Helites Gemma.

Statua Solis Boëtij.

Poeonia. Cynoſpaſtos.

Lunæ tranſmutabatur. Huius generis eſt He. gemma Solaris, qualem Cardanus ſcribit fuiſſe in m. nibus Clementis VII. Papæ, auream habens maculam, quæ iuxta Solis motum ſingulis diebus oriens & occidens circumagebatur. Refert Hieronymus Rubeus apud Fabium Paulinum, Statuam à Seuerino Boëtio Rauennæ ea arte fuiſſe conſtructam, vt cum Sole conuerteretur; quod ſi verum eſt, vt verum eſſe non dubito, certè nulla alia arte, quàm noſtra id factum eſſe, luculenter patet; ſi enim materiam noſtram Heliotropicam, ſtatuæ dicta methodo libratæ, incluſeremus, ea cum Sole infallibiliter circuitura eſſet, ſed & hoc arte quoque magnetica perfectiùs præſtari poſſet. Verùm de hiſce & ſimilibus machinis alibi ex profeſſo in Oedipo noſtro tom. 2. de ſtatua Memnonis egimus.

Porrò non lapidibus tantùm hæc Naturæ prodigia inſculpta videntur, ſed & plantis. Ad Lunæ incrementa & decrementa, omnia Lunaria, ſiue ea herbæ fuerint, vti tota illa bulboſa & cucumeracea ſoboles; ſiue animalia, vt omnia Oſtreacia, feruntur; & quæ in aquis natales habent, Lunæ propago eſt, & iuxta eam creſcunt & decreſcunt. Pœoniam Apuleius noctu dicit lucere, ob id à paſtoribus inueniri; Cynoſpaſtos, alio nomine Aglaophotis inter cœteras herbas deliteſcens nullo modo agnoſci dicitur, noctu verò ſtellæ inſtar lucens facilè in conſpectum venit. His addes, quod dè Nyctegreto ſiccata ad Lunam triginta noctibus lucente, tradit Democritus. Sed relictis

hiſce,

hiſce, vt incertis & fabuloſa narratione corruptis, ad Lunarias plantas reuertamur; quarum aliæ foliis Lunam mentiuntur, aliquæ ſiliquis noctu Lunæ lucentis imaginem in ſuperficie ſua læui ſplendidaque, vti ſpeculum reddunt; aliæ ad Lunam fulgent, vt ſelenites; aliæ incrementum & decrementum ad Lunæ normam tam foliorum, quàm fructuum ſumunt. Lunariam veram à Rabbi Sola in lib. quodam manuſcripto de Medicina varia, deſcriptam reperio; verba eius ex Hebræo in Latinum ita transfero: *Lunaria, vel Boriza planta folijs aſſimilatur Maioranæ, niſi quod cæruleo, ſeu cæleſti quodam colore imbuta ſit; dicitur Lunaria ſiue Herba Lunæ, eò quod creſcat & decreſcat ad Lunæ viciſſitudines cum Luna habuerit ætatem vnius diei, & planta hæc vno quoque folio augetur, durante hóc continuo foliorum augmento, vſque ad decimam quartam Lunam; Lunæ verò decreſcentis dies tandem ordine ſequitur foliorum acquiſitorum caſus; interlunij tempore omnibus orba folijs ſe condens, veluti luctus agit; caulem habet rubrum, vel violaceum, odorem habet ſimilem muſco & croco, foliis conſtat rotundis; ſi ſuccum huius herbæ commiſtum argento viuo ad ebullitionem concoxeris, conficies iuſculum craſſum, quod pulueriʒatum æri ſuperſtratum ignis opè id in aurum commutat; ſufficit autem vncia huius pulueris 100. vnciis æris tingendis: prætereà ſuccus huius herbæ varias in ſpecies metalla transformat.* Hac Rabbi Sola; & priorem quidem partem huius deſcriptionis tanquam veri-

Variæ Lunariæ.

Boriza herba apud Rabbi Sola.

tati

tati conſentaneam amplector: poſteriorem verò ceu fabuloſam, & confictam reijcio; multa enim de hac herba fabulatur ita admiranda, vt ſi vera eſſent, totum mundum in aurum breui conuerſum iri neceſſum foret, quæ cum in mundo ſubterraneo confutauerimus, eo lectorem remittimus. Similia de Lunari herba Guarta apud Arabes Botanicos reperio, quæ omnia ferè coincidunt cum herba, quam Canarini Perizacato, Malacenſes Singadi, Deiani Pul, Perſæ, & Turcæ Gul nominant, de qua ita Pigafetta in ſuo itinerario: *Conſpicitur hæc elegantiſsima arbor nocte pulcherrimis ſuauiſsimisque olentibus floribus onuſta, & hilaris, verùm ſimul ac à Solis radiis illuſtratur, non omnes modò flores in terram decidere, ſed totam arborem cum ſuis foliis quaſi marcidam apparere: Inter omnes ſanè, quos vnquam odoratus ſum flores, nullum me videre memini cum hoc comparandum; præſertim initio, dum quis repente ingreditur vbi hæc arbor eſt conſita; ad contactum tamen ſolum arbor ferè omnis euaneſcit; patrium ſolum ita amat, vt nullis alienæ terræ obſequiis deuinciri poſſit.* Hanc ego plantam eſſe credo, quam in Æthiopia creſcere Aluarez vult, Goyaulam dictam, quam Nicolaus Godignus multis refutat, ita enim dicit: *Inter floriferas herbas vnam eſſe, quæ ab aliis omninò locis exulat, longum habere ſcapum heliotropii inſtar, frondes hederæ ſimiles, florem in capite vnum magnitudine eximia, in eo flore folia mille, tanta colorum varietate diſtincta, vt nullus ibi videatur deeſſe ex iis*

Guarta herba apud Arabes idem quod Lunaria.

Goyaula flos.

qui

qui cæteris ſunt in rebus; Nihil eodem flore excogitari poſſe, aut viſu pulchrius, aut odoratu ſuauius, præ illo ſordere Roſas, Lilia, Hyacinthos, Violas, fœtere muſcum, & quæcunque alia in toto orbe odoramenta ſunt, odorumque compoſitiones; Solis motum ſequi, longè diuerſa ab alijs ſolaribus herbis ratione. Cum primùm Sol à meridie in occaſum declinare incipit, florem iſtum paulatim pandere ſeſe, & folia explicare, quò verò magis aperit ſinus, redolere efficaciùs, ſub noctem omninò explicatam, quàm longiſſimè ſuauiſſimum halitum eiaculari; vbi ad noctem mediam ventum; tum verò Solis occaſu veluti indignatum colligere folia, odoremque retrahere, atque ita ad meridiem vſque clauſum permanere; Indè iterum paulatim aperiri, & odorem exhalare: Aethiopes vocare hunc florem Ghoyaulam, hoc eſt, florem Lunæ, quod noctem, & eius aſtrum videatur amare, diei, ac Solis inimicus. Cætera, quæ de auicula, eius cuſtodiæ deputata fingit, libens omitto. Ego certè in Æthiopum libris nihil horum reperio, & quamuis hæc omnia diligentiſsimè diſcuſſerim, nihil tamen ex Æthiopibus, quibuſcum mihi maxima hîc Romæ neceſsitudo intercedit, neque in eorundem libris reperire vnquam potui: Vndè facilè apparet, omnia hæc eſſe conficta, hancque Goyaulam cum Gul ſiue Perizacato confuſam. Sed hæc de Selenotropijs ſufficiant.

Porrò explicatâ, demonſtratâque admirandâ naturalium rerum ad cœleſtia corpora ſympathiâ, & ma-

L gne-

gnetiſmo, nihil modò reſtat, niſi vt rationes huius motus, & conſenſus tam prodigioſi inquiramus. Plantas igitur quaſdam orientem Solem ſequi explicatas, occidentem verò contractas relinquere, huius cauſam, & rationem partim calori, & frigori, partim naturali inclinationi adſcribimus. Comprimitur enim flos humore coacto, & quaſi concreto, dum deſtituitur ſui caloris facultate; aperitur autem diffuſo iam calore relaxante id, quod frigus coëgerat; cum proprium ſit caloris dilatare, ſicuti frigoris conſtringere. Qui ſi deſcendat altiùs, imbecillitate quadam, languere, & quaſi peſſum ire conſtat ſolis abſentiâ, ſicuti præſenti munere vegetiorem reddi, atque eo veluti adminiculo fultum emergere. Duo igitur in hac magnetica actione conſideranda ſunt; primò actio Solis attractiua, ſeu reſolutiua; ſecundò plantæ qualitas, & diſpoſitio. Si igitur planta multo humore frigido abundat, ne corruptionem, aut totalem deſtructionem incurrat, veluti prægrauata à natura ſibi inſito appetitu eo liberari deſiderat; cùm autem nihil eam hoc ſuperfluo, præter calorem, liberare poſsit, omnisque calor ex Sole veluti fonte profluat, ad Solem, vnicum tanquam ad bonum ſui, ſeu veluti ad medicum quendam naturali quaſi inſtinctu, ſe conuertit; Sol autem Apollineâ ſuâ vi plantam percutiens, ſuperfluos à nocturno frigore coactos humores diſſolutos, in vapores educit; hinc remedium ſuperfluitatis ſuæ planta ſentiens, vt magis magisque perficiatur, Solem ſequitur, quo quidem tantò plus

Ratio Solaris Lunarisque virtutis qua dictas plantas ad ſe trahit.

Cauſæ cõuerſionis plantarum ad Solem.

adiu-

adiuuatur, quantò radios eius perpendiculariùs, vt ita dicam, imbiberit. Accedit quod cùm Sol radijs ſuis in ſuperficiem plantæ perpendiculariter miſsis reflexionem quandam efficiat, neceſſariò duplicatum ex ea reflexione calorem, maxima caloris circa florem attenuatio, & conſequenter facilitatio motus floris conſequitur. Sicut igitur Magneti appetitus quidam ineſt, non tantùm vt exiſtat, ſed vt benè, & commodè exiſtat, videlicet, vt polis poli coniungantur, aut telluris, aut alterius Magnetis, quem ſi in orbem circumagas, alter ſtatim tanquam bonum ſuum, & principium conſeruatiuum eum ſequetur, vt ſæpè inculcatum eſt; non ſecùs planta ex vi quadam à Natura prouida ſibi indita non tantùm exiſtere, ſed benè, & commodè exiſtere, natiua ſua inclinatione appetit, non autem commodè exiſteret, niſi eo ſitu ſe diſponeret, quo principium conſeruatiuum ſui, viresque, atque beneficam quandam vim eius commodè participare poſſet; cum verò principium huiuſmodi, non vt in magnetis principio conſeruatiuo, ſtabile ſit, & immobile, ſed mobile perpetuo, & inſtabile; ideò fit vt planta, ne bono ſuo priuetur, ad motum principij ſui ſeſe diſponat, cum eo circumacta. Eadem eſt ratio earum herbarum, quæ ſolſtitio æſtiuo folia cum ſole vertunt, vt vlmi, populi, ſalices, quædam pomi; eæ namque multo humore madentes, dum vi caloris exhauſtæ ſuguntur, eo ferri, pronaſque inclinari par eſt, quò Sol humorem ferueſaciens prouocârit. Igitur horum omnium Sol

auctor eſt, qui alliciens ad ſe humentem ſuccum, radioſoque caloris ſui cono plantas ſtringens; ſecumque trahens rapit eas ratione eadem; quâ recreat, iſtæ procliues, & in bonum ſuum pronæ ſequuntur. Atque hæc quidem ratio eſt motus plantarum Heliotropiarum. In Lunaribus plantis contraria ratio eluceſcit; cùm enim huiuſmodi planta iuxta naturalem indolis ſuæ conſtitutionem, multo humore tanquam neceſſario nutrimento indigeat, torridique caloris æſtusque, vtpote naturæ ſuæ contrarij, ſit impatiens, hinc ſole ſuccum neceſſarium extrahente, vel flacceſcit, vel contrahendo ſe à ſolis violentia tutam reddit. Noctu verò ad Dominæ ſuæ ortum aduentumque explicata in occurſum vltrò tendit, & ſuas vires benefica humectationis ſuæ vi inſtauratura, ceu ad vbera communis matris aduolat. Hinc vniuerſa Lunæ ſoboles vi quadam tumefactiuâ inflata, humorisque tepidi beneficio dilatata veluti impinguatur. Sicut igitur in Heliotropijs ad Solis, non verò ad Lunæ motum ſe diſponendi naturalis quædam ineſt pronitas; ita in Selenotropiis non ad Solem, ſed ad Lunam ſe conuertendi tanquam ad principium ſuum conſeruatiuum inclinatio ineſt: quorum naturalem inclinationem, tanquam chariſsimorum pignorum, Luna ceu mater, ſollicitè promouet, vbera præbendo, ſitibundas humoris ſui potu reficiendo, torridas humectando, conſeruationis prolis vnicè ſatagere videtur. Hinc plantæ deſiderio eius; hinc Muſtelæ, Catti, Feles, Ibides, Cynocephali, Cercopitheci, alia-

Tractiuæ virtutis Ratio in Lunaribus plantis.

Quæ cauſa conuerſionis quarũdam herbarum ad Lunam.

aliaque Lunaria animalia ad Lunę præſentiam gaudio dilatata veluti geſtire, ea verò abſente contracta contabeſcere videntur. Video ego certo anni tempore omni penè die in horto noſtro huiuſmodi Acaciæ, & Gelſimini, cum Sole & Luna ſponſalitia, quorum hoc Sole oriente folia vndequaque explicat, illa claudit: hic Sole occidente claudit, illa aperit, ſpectaculum viſu dignum. Sicut igitur ſponſę ſunt Solis, & Lunę, ita, non dubito, quin multæ alię ex herbarum familia ſint, quę reliquorum Planetarum ſponſalitia ſectantes, vt dotes, ita & motum Saturni, Iouis, Martis, Veneris, Mercurij ęmulentur. Quod & Pythagoræi innuere videntur, cum flores collucentes ſtellarum oculos vocant, & ſydera cœli flores, & ſicut in terra flores colores ſtellarum, ita ſydera in cœlo terrę partem oſtendunt. Columella ait:

Pingunt & varios Cœleſtia ſydera flores.

Imò quodlibet ſydus in cœlo cum ſuo flore in terris ſympathiam poſsidere, ſtellarumque influxus, veluti per pyramidem, vt & nos paulò antè innuimus, ſuſcipere dicunt, quæ in cœlo baſin, in flore conum habet; & hoc cum ſideribus conſenſum demonſtrare. Hinc ſolares, ad eius ortum florem patefacere, ad occaſum comprimere, & abire in lacum, deindè ad exortum emergere extra aquam, totoque die circumagi cum ſidere; in eius ortum manè ſpectare, & eius iter ad occaſum vſque etiam nubilo die ſequi, vel floris formâ ſideris formam imitari; omnia enim inferiora, Hermete

Heliotropiorũ vis.

mete

mete teſte, à ſuperioribus vires, & proprietates ſuſcipere, & quantò puriora, tantò puriores, & maiores effectus ſtellarum ſortiri, notum eſt.

CAPVT IV.

Inquiſitio cauſarum circa dictos effectus.

Porrò cauſas cyclici plantarum quarundam motus aſsignare difficile non eſt, at lapidum quorundam ad Solis aut Lunæ motum rationes reddere difficultas eſt; cùm in corporibus ſiccis, & frigidis, cuiuſmodi ſunt lapidea omnia, oli rarefactioni, aut condenſationi cauſa huiuſmodi aſsignari non poſsit. Cur enim aurea illa macula in Helite lapide ſuprà memorato, aut alba macula in Selenite à Mizaldo relato, illa Solis, hæc Lunæ motum perpetuò tam æſtate, quàm hyeme æmuletur, conſtantique lege ſectetur, altioris conſiderationis opus eſt. Dico igitur primò, in Helite à primordio ſuo humoris, ex quo coaluit, quandam partem ſine congelatione permanſiſſe, cum quodam meatu ſubtili circulari in media lapidis ſubſtantia relicto. Solem igitur orientem humor hic, vel magnetica quadam vi, ſiue qualitate diſpoſitiua conſequitur, vel aër in meatu illo abdito rarefactus, maiorem locum quærens, dilatatum humorem iuxta Solis motum proportionaliter prætendit, eâ ferè ratione, quâ ſuperiora

Cauſa maculæ in helite.

cor-

corpora mare ſtatutis temporibus mouent: Atque in quibuſdam lapidibus aquam, vel Mercurium perennare, manifeſta docuit experientia. Monſtrauit olim Claudius Menedryus vir antiquariæ rei peritiſsimus hîc Romæ in ſuo Muſæo cryſtallum, cui aqua hydrargiri ad inſtar à primordio coagulationis ſuæ incluſa per occultos meatus hinc indè diffluere non ſine admiratione ſpectatur; cum verò nullum aliud corpus in vicarium ſui ſubſtituere poſsit, ſine ſubſtantiæ totius corruptione, metu vacui perennat, nunquam exareſcens. Quod quidem verum eſſe, oſtendit Syphon vitreus, quem in Muſæo meo oſtendere ſoleo. continet is ad fornacem vitrariam hermetricè clauſus aquam iam à quinquaginta annis olim à Patre Clauio incluſam, hucuſque ſine vlla alteratione aut diminutione durantem & duraturam. Humorem igitur, aut portionem argenti viui gemmis, lapidibuſque incluſam, per meatus quoſdam vnà cum aëre incluſo perennantem vi Solis ad motum concitari poſſe, hac experientiâ doceo. Includatur exigua portio argenti viui annulo vitreo, & videbis notabiliter ad motum candelæ ei applicatæ argenti viui ſphærulam quoque moueri. Si itaque quiſpiam lapidi vitreo, vitreum canalicum conflatione occultò inſeſeret, incluſa ei portio hydrargyri, ad motum cuiuſuis luminoſi corporis, v.g. Solis, aut etiam candelæ ad motum Solis diſpoſitæ, verè circumageretur; quæ experientia ſanè parum abeſt, quin ſuprà adducta naturæ miracula ad oculum

Experimẽtum.

de-

demonſtret. Pari ratione dico, maçulam iſtam candidam in nigro lapide à Mizaldo ſuprà allatam, eſſe humorem quendam, qui ad Lunæ incrementa decrementaque non ſecùs ac alij certi humores in oculis felium, ac oſtreaceis, per fibras lapidis vi Lunæ dilatatiua diffuſi, proportionaliter creſcat, neque neceſſe eſt, hîc ad occultas cauſas, & neſcio quos abditos conſenſus ſympathiaſque confugere, cùm qui diligenter incrementum & decrementum pupillæ felium ad Lunæ phaſes obſeruauit, facilè quomodò huiuſmodi prodigioſi, vt prima fronte apparent, vmbratiles in lapidibus eluceſcentes Soles & Lunæ moueantur, videbit. Alterius verò materiæ heliotropiæ, quam motum Solis perfectè obſeruare ſuprà oſtendi, alia quoque cauſa aſsignanda eſt, cùm primis qualitatibus, aut ſecundis, vt rarefactioni, aut condenſationi ea neutiquam attribui poſsit. Dicimus itaque illam materiam ad Solem eodem modo ſe habere, vt ſe habet ad Magnetem ferrum: ſicut igitur Magnes & ferrum ſeſe ad telluris vim ab immobilibus Cœlorum polis participantis axem, quo diriguntur, diſponunt, ita & hæc materia; Verum ſicuti ſi terrenus globus extra axem Vniuerſi, Diuina manu diſtorqueretur, ad eum veluti ad locum ſitumque naturalem recurreret, adeò vt totum ad totum, & partes ad totum, cuius genuina membra ſunt, inſito ſibi à Natura appetitu in ordine ad certum ſitum diſpoſitionemque in bonum ſui ordinatum conuertantur; ita & hæc ſpecies à ſolis motu de-

dependere videtur, vt vel ex hoc vnico Naturæ prodigio, clarè & luculenter pateat, eſſe in hoc inferiori Mundo res quaſpiam, quæ eodem appetitu, quo Magnes ad polos fertur, ita ad Solem, Lunam, cœteraſque ſtellas naturæ ductu, ſiue id fiat ob vniuerſi decorem, ſiue ob fines particulares ei proprios, & tanquam conſimiles ei partes, conuertantur. Dico igitur eandem vim eſſe, qua heliotropicæ ſpecies ad Solem, & qua Magnes, ſeu ferrum ad telluris polos ſe conformat, hac ſola differentia, quod vtrumque in diuerſos terminos feratur, hic quidem ad telluris polos tanquam ad naturæ ſuæ commodum ſitum, bonumque conſeruatiuum, illa ad Solem ſimiliter tanquam ad bonum conſeruatiuum ſui; Magnes fertur ad principium ſuum immobile, in ordine ad quietem; Heliotropium ad principium ſuum conſeruatiuum mobile, quod & motu aſſequi appetit. Quod hac ſimilitudine declaro. Si Sol corpus Magneticum, ſeu vt Keplerus perperam aſſerit, magnus quidam Magnes foret, omnia Magnetica verſoria in pyxidibus ſuis librata, â Sole Magnete attracta vnà cum Sole perenni motu circumagerentur; ita prorſùs quędam res ad Solem ſe habent, vt dictæ ſpecies heliotropicæ; & ad Lunam forſan, cœteraſque ſtellas, etſi nondum hominibus innotuerint. Cauſam igitur, quam Magneticæ conuerſioni, damus, heliotropicæ quoque conuerſionis aſsignandam putamus. Sed hæc de heliotropico Magnetiſmo dicta ſufficiant. Quomodò verò hæ plantæ

Si Sol magnes foret, omnes acuo magneticas tractu ſecum gyraret.

M in

in horologium formari queant, Artis noſtræ Magneticæ opus docet, quod conſulas velim.

De Magnetiſmo duorum lapidum quos Aſtritas vocant.

Admirandum & illud, quod primum in Aſtrite lapide obſeruaui; Experimento ſiquidem paſsim noto conſtat; huiuſmodi lapidem ſupra planum politumque marmor liquore acetoſo offuſum, ſeſe hinc inde motu iam recto, nunc obliquo, modo alio alioue a dinſtar Teſtudinis, præſertim ſi in eius figuram adaptetur, agitare. Quoniam verò hoc experimento non contentus, compluribus huiuſmodi lapidibuſque, frequens, vt num quiſpiam magnetiſmus ijs ſubeſſet, deprehenderem, experimentum inſtitui; neque intentione mea fruſtratus, reperi tandem; duos huiuſmodi lapides in proportionata diſtantia ſupra marmor acetoſo liquore offuſum, ex abdito quodam magnetiſmo quieſcere non poſse, niſi ſibi inuicem mutuis amplexibus adhæſerint; & dum vnionem affectant primo quidem tardo, ac vicini celeri motu confluunt. Pulchrum ſane ſpectaculum, & admiratione digniſsimum. Quòd & in gratiam curioſorum ſubinde in muſæo meo exhibere ſoleo. Sed iam cauſam huius tractionis exponamus, ne quiſpiam forſan naturæ luſuum ignarus, ad occultas qualitates, ad ſacram, vti dici ſolet, imperitorum ancoram confugere cogatur. Dico itaque tractiuam hanc facul-

Experimẽtum nouũ.

cultatem, nil habere commune cum vero, & reali magnete; cum attractio, & in vnionem confluxus, non fiat per virtutem diſpoſitiuam in locum; ſed aliam habent tractionis ſuæ originem, quam modò aperio. Aſtritem innumeris fibris, inſtructum; atque adeo poroſiſsimum eſſe: ſtellulæ, queis natura ipſum depinxit, ſat ſuperque demonſtrant. Tractionem vero hoc pacto fieri, oſtendo. Cum lapis præter dictas fibras, poroſamque ſubſtantiam adſtringentis naturæ ſit; vtpote ex cretaceæ terræ maſſa in ſaxeam duritiem coagulatus; accidit, vt, dum duo lapides ſupra dictum politiſsimum marmor, nec non dicto acetoſo liquore offuſi in proportionata diſtantia diſponuntur, liquor per poros admiſſus continuatum liquorem totis viribus trahat; liquor verò tractus, neceſſariò alterum tracti liquoris iter proſequentem vnà concitet hinc fit, vt tandem auidiſſimis amplexibus ſibi adhæreſcant. Itaque hic eſt magnetiſmus huiuſmodi duorum lapidum, dum ſe tam ſollicitè appetunt. Iam cauſam pariter explicemus; cur ſuperaffuſò liquore ſeipſis moueantur; dico cauſam eſſe, quod aër poris lapidis incluſus, mox ac ſuperuenientem liquorem aduertit, ſe magno impetu retrahere cogatur, ex qua naturæ violentia, ſiccum cum humido luctans, lapidem ad motum concitat; atque hoc verum eſſe experimento comperies, ſi lapidem prius aqua imbueris fontana, tum enim fieri non poteſt, vt moueatur, cum lapidis adſtrictiua facultas ſtatim ſimplicem aquam abſorbeat, ſine violentia aeri impreſſa. *Cauſæ inquiſitio.*

M 2 Quod

Quod vero acetoſo liquore (ſiue id ſit acetum diſtillatum, quo nos vtimur, ſiue ſuccus limonum) dictus lapis ſupra marmoream tabulam in motum concitetur, cauſa eſt, quod dicti acetoſi liquores multum nitroſorum ſpirituum contineant, qui vti ſubtilitate ſua poroſam ſubſtantiam facile penetrant, ita quoque aërem in poris ſtabulantem, augmento ſuo, ex inſita nitri violentia coarctatum in motum, pro impetu, quo ſpiritus nunc in hanc, modo in aliam partem feruntur, concitat; atque eſt cauſa admirandi effectus, qui ex motu Aſtritis elucet.

CAPVT V.

De radicibus nonnullis, Indiarum, quæ miris virtutibus & proprietatibus in magnis infirmitatibus curandis pollent.

Prima Radix quæ Monique dicitur, vulnerum ſanatiua. Magnes vulnerum.

ADdam hoc loco aliud Naturæ miraculum, videlicet Magnetem ſanatiuum vulnerum quorumcunque ſpacio 24. horarum, & eſt radix, magni quoque in ipſa India pretij, quam Monique vocant, hanc mihi veluti rerum omnium, quas ſecum portabat, pretioſiſsimam contulit P. Sebaſtianus d'Almeida, Indiæ

diæ Orientalis huc Romam negotiorum cauſa miſſus Procurator. Dicitur hæc radix Monique, eò quod prope Moniquam locum, iuxta ingens Africæ Meridionalis flumen, quod Cuama vocant, inueniatur; habetque quorumcunque vulnerum, dummodò mortalia non ſint, 24. horarum ſpatio ſanandorum mirificam facultatem, eo qui ſequitur modo: Radix in vaſculo aqua modica referto, frequenti agitatione tamdiù confricetur, donec aqua vnà cum colore radicis corpus acquirat adinſtar liquidiſsimi vnguenti, quo liquore ſi lineam telam mundam, & nitidam imbueris, & ad modum emplaſtri vulneri eoſdem liquore prius loto circumligaueris, comperies tandem, vulnus intra 24. horarum ſpacium perfectè ſanatum; cum verò vulnus fuerit recens, primò vino calido vulnus lauandum, & poſteà liquor ſuperimponendus colligandusque eſt; ſi verò fuerit vetus & putridum, tum liquore lotum prius, & totum id breui temporis ſpatio abſumpta putredine vulnus ſanabit; Quod ſanè nunquam crediddiſſem, niſi experimento in me facto, infallibilem rei veritatem didiciſſem. Cum enim quodam die feli ablandiens eius caudam fortiùs ſtrinxiſſem, is rabie percitus retroactusque digito ſæuiſsimum vulnus inflixiſſet; morſum tantum ſanguinis profluuium conſecutum eſt, vt illum quibuſcunque tandem adſtringentibus ſiſtere non licuerit; Accedebat tumor digiti intenſiſsimo ſociatus dolori; & dum dubius hærerem, quî vulneri mederer, ſtatim mihi incidit mirifi-

Radix Monique eiuſque etymon.

Authoris experimẽtum.

rifi-

rifica radicis vis, quam mihi dono oblatam ſuprame-moratus Pater tantis laudibus in vulneribus ſanandis extulerat; vndè accepta radice, abſque vlla mora, liquorem ex illa præparaui, quem eo, quo præſcripſerat modo, per lineam telam prius liquore illo madefactam vulneri appoſui, & mirum dictu, intra quadrantem horæ non omnis duntaxat dolor, ſed & tumor virulentus, & malignante qualitate plenus vnà euanuit; poſt duas verò horas ſublatâ lineâ faſciolâ vulnus quoque totum perfectè ſanatum reperi, quod poſteà quoque in aliis vulneribus, cultro punctim ſectimque inflictis, atque in canis quoque morſu ſane periculoſo, verum cognoui. Retulit mihi ſupradictus Pater, in India tanti hanc radicem pretii eſſe, vt ad duodecim patagonum pretium illa facilè excurrat, nullumque ferè ex iis, qui curam ſuæ ſanitatis in variis itineribus obeundis habent, exiſtere; qui non huiuſmodi radicem, in omnem euentum paratum ſecum geſtet, tanquam extemporaneum medicamentum, omnis generis vulneribus, ſiue armis, ſiue morſu animalium inflictis, aut ex contuſione, lapſu, illiſioneque obortis, ſanandis, mire opportunum.

Fraxineũ lignum vulnerum curatiuum

Non ignoro & in noſtris Regionibus lignum reperiri vulnerum ſanatiua facultate præditum, cuiuſmodi Fraxinus arbor nobis præſtat, de cuius mirifica virtute curioſus rerum naturalium inueſtigator, Michael Schorer Heluetiæ Toparcha, ad ſuperſtitionem vſque, ad me ſcribit. Non deſunt quoque Balſama, varia-

que

que à chimicis inuenta vnguenta emplaſtris inducen-da; verùm quod alia ſimplicisſima radix præter hunc à nobis propoſitam hoſce mirificos effectus præſtet, neque vidiſſe, neque apud vllum Authorem me legiſſe memini.

Refert quidem Franciſcus Fernandez in Nouæ Hiſpaniæ Regno, ſimilis virtutis plantas reperiri, *cuiuſmodi eſt, quem Florem nocturnum vocant, naſciturque non procul ad vrbe Mexicana montoſis editiſque locis, ſecundo gradu calida & ſicca, ſapore amaro, cuius puluis etiam inſanabilibus vulneribus inſperſus, ea curare, carnem exeſam inſtaurare, citra vllam noxam ſenſum doloris corrigere & abſumere, dicitur.*

Plantæ Mexicanæ mirifica vi pollentes ad curanda vulnera.

Mirum in modum quoque laudatur tertiæ ſpeciei China Mexicana, quam Barbari Olcatazſan vocant, & ob tractiuam virtutis ſuæ admirandam vim Magneticis plantis adſcribitur, de quibus Antonius Recchus hæc ſcribit: *Mira audio de hac planta narrari ab ijs, qui eius remedijs vſi ſunt, oculis mirificè confert, ſolo appoſito folio; lue gallicæ infectis vnicè prodeſſe, carnem exeſam reſtituere, internis quoque, ſiue folia, ſiue radix ipſa referatur in vſus, eſſe ſub qualibet menſura & pondere ſumptam, innocuam, vires augere ac firmare, reſarcire exhauſtas vel ſolo attactu, calorem ſemiextinctum ita reparare, vt emorientes quaſi in vitam reuocati videri poſſint; Admota dentium dolores, capitis, articulorum, coeterarumque corporis partium veluti per miraculum lenire, & his dolenti loco adhæreſcenti-*

bus

bus certiſſimam ſalutis ſpem habere poſſe, adhærent eam ſedandi doloris ſpem eſſe, aliter ſtatim irrita cadunt, cholicis doloribus & venenis, cordiſque afflictionibus mederi; Denique vix morbum eſſe dicit, in tam varia & numeroſa eorum Sylua, cui neget opem ferre. Mirum tamen eſt, quod ſcribit, dolenti membro appoſitam, firmiter illi adhærere, contrà irrito effectu decidere, quod apertum latentis Magnetiſmi indicium eſt. Verùm cum de hiſce nullam ſupſerimus experientiam, de iis, quorum virtus certò mihi conſtat, noſtram proſequamur diſceptationem.

Alteræ Radix, quam ſupradictus Pater mihi contulit, eſt illa quæ ſequitur.

Radix Ioannis Lopez.

Radix Ioannis Lopez.

Dicitur hæc Radix abſque alio nomine proprio, ab inuentore eius, Ioanne Lopez, primùm in vna villa ſua, quæ flumini Cuama in Monomotapæ confiniis adiacet, detecta, habetque eandem prorsùs cum radice Monique ſuprà expoſita virtutem vulnerum ſanatiuam, niſi quod ſæpiùs ſæpiuſque vulneri applicandus liquor iterari debeat; quod in Monique radice, propter ſummam eius efficaciam, ad vulnus curandum non niſi ſemel fit.

Ter-

Tertia Radix quæ Butua dicitur mirifica.

Radix Butua.

Inuenitur hæc Radix in fluminibus Cuamenſibus & in territorio Mozambique, & dicitur mirificam obtinere virtutem ad ſananda tum interiora, tum exteriora corporis apoſtemata; illa enim rumpit, & ſiccat, & prorsùs conſumit, ſi aquà diluta bis interdiu videlicet, ante, vel poſt comeſtionem bibatur: hæc verò ſi ſolam radicem loco malè affecto applicueris, aut aqua radice diluta laueris, illa extinguit. Inſeruit quoque ad omnes gutturis inflammationes ex ſanguinis abundantia exortas, vel ſolà collo alligata.

Quarta Radix Mongus, ſiue ſternutationis, mirifica.

Radix Mõgus.

Traditur, & hæc admirandæ, & inauditæ virtutis, potentiſsimum venenorum antidotum, reperitur in territorio Bazainenſi; Dicitur autem radix ſternutationis, eò quod, qui veneno intoxicati ſunt, aut potu, aut cuiuſcunque animalis, aut vermis venenoſi morſu, eam ſumentes ad ſternutationem excitet; quæ niſi ſequatur, iam de ægro actum eſſe ſentiunt. Modus ſumendi is eſt; qui ſequitur: primò aſſumpto intra ſtomachum maſticatæ radicis ſucco; ſecundò, vel ſi id ægroto non liceat, aqua ſola radice diluta conferet. Dicitur hæc radix Mongus, eò quod ſerpens huius nomi-

nis in pugna cum alijs virulentis ſerpentibus, vulneratus, hac herbâ veluti antidoto vti ſit obſeruatus. De quibus in præcedentibus actum eſt, vt & in ijs quæ ſequentur, mirificè quoque ad curandos catharros longos, & peregrinos, ter, aut quatuor vicibus in die ſumpta confert.

Quinta Radix Caſei mirifica.

Radix Caſei.

Miram pariter facultatem obtinere hanc radicem tradunt, quæ Caſei dicitur, eò quod odorem caſei referat, vel vt alij à nomine inuentoris ſic dicta. Reperitur in territorio Bazainenſi Indiæ Orientalis; ſeruit ad ægrotos à lethargo, quocunque tandem morbi ſymptomate cauſato, excitandos. Vſus eius hic eſt: ſi aquam radice dilutam admixto nonnihil ſucco limonis, aut etiam abſque eo, hirquis oculorum angularibus inſtillaueris, & ſtatim ægrum oculos aperire, linguam in verba componere, integræ menti reſtitutum, veluti à veterno euigilari comperies; magni in India vſus, tum propter eos, qui rebus ſuis bonisque teſtamento non conſuluerint, aut etiam conſueta Eccleſiæ Sacramenta non ſuſceperint. de qua & in ſequentibus amplius.

Sexta Radix Columbæ mirifica.

Radix Columbæ.

Inuenitur in territorio Inſulæ Mozambique, diluta aquâ ſeruit ad expellendum venenum quomodocunque

que

que contractum, & ad colicos dolores efficaciſsimum remedium traditur; febres quoque diaphoreticâ quadam vi expellit.

Atque hæ ſunt mirandæ radicum proprietates, quas ſupradictus Pater d'Almeida mihi experimento comprobandas tradidit; & quia nonnullarum veritatem iam experimento facto miro ſucceſſu comprobaui, reliquas in omnem occaſionem paratas, reſeruo.

Hæc dum ſcribo, Reu. Pater Carolus de Noyelle Soc. Ieſu Germaniæ Aſsiſtens alia mirificarum virtutum lingua radicesque communicauit, quæ ex China Indiaque ipſi transmiſſa fuerant, quorum nonnulla in China illuſtrata explicauimus, quædam hîc adiungenda cenſui, vtpote experimento comprobata, & celeberrimæ famæ ſunt per totam Chinam Indiamque. Verba quibus ſequentium radicum, lignorum, corticumque proprietates deſcribuntur, hic appono.

Radix Sinico nomine Gim Sem appellata, quod idem eſt, ac Natiuitas hominis: hoc nomen inditum eſt huic radici; ob magnam virtutem quam habet; nam ſi à ſano accipiatur, eum mirè confortat, totum corpus corroborat, humores malignos purgat, ac ſanat omnia corrupta in corpore humano. Si verò accipiatur ab infirmo, eum mirabiliter confortat, ac quaſi iam deſperatum ſibi reſtituit; & quodammodò de nouo naſci facit. Radix Gimſem.

Radix per modum fungi, Fò Lim, ſiue lac Tigridis vocata, miram habet virtutem contra variolas infantum, & etiam adultorum, & contra omnes calidos morbos, Radix Fò lim.

ſi poſt atceptam benè ſudetur. Accipitur autem hæc radix, ſicuti etiam illa Gim Sem, eodem modo, nimirum tria grana tritici in pondere, benè comminuta, & ebibitur ab infirmo in poculo aquæ. Eſt certè efficaciſſimum remedium contra omnes febres ardentes. Fuit etiam huius Viennæ in Auſtria eperientia facta, & quaſi miracula fecit; nam nulli data fuit, qui non ex febribus calidis propediem conualuerit.

Radius Fù ceu.

Radices per modum turricularum ſalſi ſaporis vocantur Sinicè Fù ſeu, habentur pro valdè ſtomachali medicina, doſis eſt vnum, vel duo grana.

Lignum Soloranū.

Lignum Soloranum. Luſitanicè Pao da Solar. Præſtantiſſimum remedium contra omnes febres frigidas, & calidas, ſi in vno hauſtu aquæ teratur hoc lignum, donec aqua valdè amareſcat, ebibatur, & ſudetur ſuprà. Valet etiam contra indigeſtionem, contra ventoſitates, contra flegmata, & catharros taliter ſumptum, mirabiliter etiam ſedat ſitim tempore caloris.

Radices Ligni Solorani, ſupradictos habent effectus, imo, magis efficaces quàm ipſum lignum, ſumitur eodem modo, prout de ligno narratum eſt.

Radix Malacenſis.

Radiz Malacenſis. Luſitauicè Raiz da Madre de Diòs. Sumitur ſicut lignum ſoloranum, valetque præcipuè contra febres frigidas & calidas, ſi ſudetur ſupra ſumptas iſtas radices.

Cortex ſolda.

Cortices Solda, vocati, præſtantiſſimum remedium contra Dyſenteriam, & fluxum ſanguinis ex quacunque parte corporis, vel recenti vulnere, quem protinùs ſiſtit.

Va-

Valet etiam in hectica, & phtiſi, & læſione pectoris, quando eijcitur ſanguis; valet demum etiam in febribus frigidis, debetque in illis accipi, ſicut China Chinæ; in alijs autem affectibus accipiuntur tria, vel quatuor grana pulueriʒata, in aqua pura, vel cocta; ad vulnera autem ſoli pulueres ſicci imponuntur, quantum ſatis.

CAPVT VI.

De nonnullis alijs rebus mira proprietate, in cura infirmitatum pollentibus.

HÆc dum ſub prælo ſudant, me viſitatum venit prænobilis vir Franciſcus Maria Lamparellus vnus ex Romanis, vt vocant Curialibus, ſedulus Indicarum curioſitatum collector, qui magnam mihi tum paulò ante adductarum radicum lignorumque, tum aliarum rerum copiam monſtrauit, quæ vti mirificis facultatibus inſtructa dicebantur; ita quoque de ijs in occurrente variarum infirmitatum neceſsitate per ſemetipſum experimentum cum deſiderato ſucceſſu ſe feciſſe ſanctè affirmauit; præſertim in malignis febribus ligno ſolorano; in capitis doloribus, & lethargo ſopitis, ligno ſeu radice caſei. Ligno, quod de la Cobra vocant, in intoxicatis, deinde alio quodam ligno, contra epilepſiam, ſcotomiam, & vertiginem inueteratam; quotquot vero huiuſmodi remedijs contra memoratos mor-

morbos vſi fuerunt, omnes non ſine admiratione Medicorum conualuiſſe teſtatus eſt. Et cum ex eo quæſiſſem, num lapidis iſtius ſerpentis, quem pileatum vocant, notitiam haberet; reſpondit, ſe vires eius planè prodigioſas non ſolum noſſe, ſed & eas in trahendo ex corporibus humanis veneno frequenti experimento comperiſſe. Atque inter cætera aiebat, patrem ſuum a rabido cane morſum, veneno mox per intimas corporis fibras diffuſo, in hydrophobiam miſophotidemque, id eſt metum aquæ luciſque cecidiſſe, & cum ingenti rabie lactatum paulatim ad interitum tetendiſſe; tandem deſperata ſalute, lapidem hunc vulneri inopinato cum ſucceſſu appoſitum fuiſſe; res mira, hic vixdum vulnus tetigerat, cum ecce lapis ſtupenda veneni attrahendi cupiditate, eidem adeò firmiter pertinaciterque ad nouendecim vſque dies adhæſit, vt inde auelli vix potuerit, hiſce verò diebus tranſactis, lapis nonnihil cedere viſus, paulo poſt etiam veneno iam ex omnibus fibris veniſque exucto, cadens, infirmum ab omnibus illis exoticis, quæ hydrophobi experiuntur ſymptomatis liberum reliquit; præterea admiratione non caret, lapidem intra lac veneno iam ſaturum coniectum, quemadmodum, & nos ſupra ſect. 2. c. 5. docuimus, venenum depoſuit; quod deinde cani propinatum, eum è veſtigio interemit: cur verò lapis ad ipſos 19. dies vulneri affixus tam pertinaciter adhæſerit, nonnemini forſan mirum videri poſſet. huius rei cauſam hanc affero; quod poſt morſum canis rabidi, ve-

Mira cura hominis qui morſu canis in rabiem actus beneficio lapidis ſerpentis pileati conualuit.

venenum vulneri inditum non ſtatim vires ſuas exerat, ſed pro diſpoſitione hominis, nunc citius, nunc tardius: vti ex hydrophoborum hiſtorijs conſtat, & nos in noſtro Mundo ſubterraneo fuſe lib.9 ea expoſuimus; Quo enim venenum quodpiam profundius ſeſe inter fibrarum venarumque intimos receſſus diffuderit, eo plus quoque temporis ad illud extrahendum requiri conſtat; vnde mirum non eſt, tanto tempore, tamque pertinaciter lapidem vulneri adhæſiſſe. Quæ hic apponenda duxi, vt admiranda vis, & proprietas, & conſequenter præſtantia, & inæſtimabile pretium huius lapidis nouiter detecti orbi innoteſcat: addit ſupra memoratus Lamparellus, ſe idem tentaſſe in religioſo viro ordinis D. Franciſci a ſcorpione percuſſo, huius enim vulneri applicatus lapis hominem intra paucas horas ab omni periculo liberum, integræ ſanitati reſtituit. Imo non venenis tantum extrahendis huiuſmodi lapidem, ſed & alijs cauſticis rebus malignitate quadam refertis prodeſſe, vulnera per vitrea fragmenta & cruſtulas effecta atteſtantur; quibus non nemo ex NN.PP. digito læſus cunctis adhibitis remediis nil profecerat, tandem lapis, digito ſuperpoſitus exiguo temporis ſpatio, eum perfectè ſanauit. Vernm de viribus, & origine huius lapidis, vide quæ ſupra ſect.2.c.5. adduximus.

Cura a ſcorpione percuſsi.

CA-

CAPVT VII.

Quæritur cauſa, & ratio prædictarum virtutum, queis dictæ radices pollent. Et primò quidem Radicis Monique, quæ experimento facto, tam exiguo temporis ſpatio vulnera ſanat.

Dico itaque cum terreſtris gleba, eo in loco, vbi naſcitur, halinitro, & Alumine abundet, quod immodico Solis ſub torrida Zona, ardore ſublimatum, in puriſsimam ſubſtantiam reducitur, ac proindè mirum in modum fiat ad ad ſtringendum efficax; hinc fit, vt Spiritus halinitri ſubtiles ex affrictu aquæ communicati, vulneris, qua patet profunditati ſe communicent, fluxiones & reumata ſiſtant, Radix verò cum præter nitroſam ſubſtantiam, ex viſcoſæ pinguedinis, quâ pollet, copiâ, conſolidatiua quoq; facultate prædita ſit, accidit, vt quod per nitroſam facultatem mirifica virtute ſuâ adſtrictiuâ conſtipatum fuit, virtus conſolidatiua, deplanet, conſolidet, carnemque inducat, vulnere hoc pacto priſtinæ ſanitati reſtituto.

Sed licet forſan non nemo obijciat: hinc ſequi, quod vbicunque nitrum, & alumen Natura producit, radicem naſci poſſe huius virtutis participem. Reſpondeo, non ſequi; quod enim iuxta Cuama fluuium

in

in Africa Meridionali radix nata hunc effectum præ cœteris omnibus ſanatiuis radicibus præſtet, cauſa eſt, multarum confluxus partialium cauſarum, vti ſunt, natura huius loci, nitri & aluminis Solis ardore depuratiſsimi præſtantia, & vis conſolidatrix herbæ inſita, quæ combinatio cauſarum, vti in hunc locum propriè cadit, ita quoque nobiliorem præ cœteris omnibus effectum præſtat: Deficiente verò alijs in locis hac rerum combinatione, mirum non eſt, alijs in terris eiuſdem virtutis radicem non prouenire; & patet experimento radicis ſuprà deſcriptæ, quam Ioannis Lopez vocant, quæ etſi vna & eadem cum Monique radice quoad ſpeciem exiſtat, non tamen eandem virtutem & efficaciam cum illa obtinere comperta eſt; cuius rei ratio alia non eſt, niſi quod dictarum cauſarum confluxus, ſiue ex alia & alia conſtitutione loci & terreſtris ſubſtantiæ proprietate, ſiue ex aliquo alio interueniente obice, impediatur; quod & in multarum herbarum ſpeciebus etiam ſub noſtro climate patet, in quo herbæ maiori efficacia hîc, quam alio loco proueniant, etiam exiguo ſpatio diſsitæ. Radix Ioã nis Lopez.

Idem dicendum eſt, de Radice Butua apoſtematum ſanatiua, quæ virtutem aliundè non acquiſiuit, quàm ex dicto diuerſarum qualitatum confluxu, quarum combinatione Radix talis & talis proprietatis naſcitur. Radiz Butua.

Ad Radicem Mongus quod attinet, cur illa videlicet expultricem veneni virtutem habeat, & ſignum Radix Mõgus.

O ve-

veneni deuicti ſternutatione prodat; illius varia ratio aſſignari poteſt, primò naturalis veneni ad venenum, vti in præcedentibus de ſerpente pileato, & Vipera diximus, conſenſus, quo ſimile trahit ſimile; quod verò ſternutationem ſuſcitet, ideò fit, quod introſumpta radix latentis veneni portionem ſtatim concitet, & in vaporem ſubtiliſsimum ſubleuet, qui intra cerebrum receptus muſculos ad ſternutandum ſollicitat; eſtque hoc ſignum apertiſsimum, venenum à radice euacuari, & deſtrui. Si verò ſternutamentum non ſequitur, ratio eſt, venenum ita profundè fibris inſitum eſſe, vt nec in vaporem ſubleuari, nec ſternutamentum cauſare queat, atque adeò non ſine cauſa de intoxicato actum iudicetur. ſternutatiua verò huius planta facultas originem ſuam trahere videtur, ab herbis illic magna copia prouenientibus, quæ cum ptarmica ſiue ſternutatiua vi polleant, eam cœteris circunſitis quoque herbis, & radici Mongus potiſsimum communicet; ſic Helloborum vicinis quoque herbis vim ſuam ptarmicam communicare iam dudum experimento innotuit.

Ratio ſternutationis.

Quomodò verò caſei radix Lethargo medeatur paucis ſtillis hirquis oculorum infuſis, illius cauſam eſſe dico, penetratiuos ſulphuris puriſsimi & defœcatiſsimi, quibus radix, vti odor ſulphuris odori caſei quam ſimillimus indicat, conſtituitur, ſpiritus eſſe; Radix verò cum ex ea herbarum ſpecie quam opthalmicas vocant, ſit; hinc contingit, vt ſulphurei ſpiritus hir-

Virtus radicis caſei exponitur.

hirquis oculorum infuſi mox neruos opticos ſubeuntes, quin ob ſubtilitatem eorum, vſque ad intima penetrantes, torporem in venis neruiſque latentem diſſipent & deſtruant, atque adeò perfectè ſanguinem purgent; Radix verò vti egregium oculorum collyrium eſt; ita quoque eos à ſpirituum violentia natiua proprietate defendit; onde mirum ſanè nemini videri debet, torpore lethargi ſopitum, horum ſpirituum ſulphureorum ope, impedimentis ſenſuum ſemotis, mox ad ſe redire, & priſtinis actionibus reſtitui.

CAPVT VIII.

Magnetiſmus Palmæ inter marem, & fæminam. Si in vlla Plntarum, magnetica vis ſeſe exerat, illa ſanè quam luculentiſſimè in palma cernitur.

QVis non miretur mirã hanc in vtriuſq; ſexus Palma marem inter, & fęminam ſympathiam; quâ vehementi quodam amore ita ſe proſequuntur, atq; adeò altè ijs veneris quidam intellectus inſidere videtur, vt altera alteram depereat; nec priùs hæc deſiderio leuetur, quàm eam adamatus mas conſoletur. Nec latet hæc philomania Agricolas, qui palmas inibi obſitas manibus contrectantes, ad eam reuerſi, quæ amore taber, manibus contingunt; tunc oſculo illa, vt cum Plinio loquar, manum blandè demulcens, amorem Plinius l. 26.

confitetur, ſeſe illius deſiderio ſtimulatam, huius veſaniæ remedia adſiſtent, quò amor diluatur. Maris enim flores trunco erutos Amaſiæ capite circumponunt; tunc amans amoris pignore exhilarata vberi fœturâ fæcundabitur. Quidquid ſit, ab ipſis Africanis, dum Melitæ degerem, non ſemel intellexi, ſine maribus in Africa fœminas paſsim ſterileſcere, coniunctas verò marito, mox nutare, ac in mutuos amplexus ruere vna vel ad alterius aſpectum ſurrigente comas; hoc pacto fœminam blandioribus comis conſpicuam, mas erectis comis hiſpidus, afflatu viſuque ipſo & puluere ſuam conſortem veluti grauidat; dum igitur maſcula floret, ſpatham aſcendentes puluerem ſuper fructum fœminæ decutiunt, illa eo aſperſa ſuos fructus nullo pacto amittit, ſed roborat & perficit; imò comis ſe mutuò implexis, iucundiſsimè ſimul, ac genialiter viuunt; cuius quidem rei ratio alia non eſt, niſi humoris exceſſus in maſcula palma, atque vapor quem continuò exſpirat, quo dum fœmina deſtituta eſt *neque enim ratione diſpoſitionis pororum, tam expeditè humorem trahere poteſt, ac mas laxioribus poris præditus* mirum non eſt, ſi & naturæ quodam inſtinctu, vt & alia vegetalia in eam tanquam nutrimenti ſui largitorem beneficium, vt Nenuphar ad aquas, inclinet.

Modus quo palma fæcũda reddatur.

Simile quid in Ficu, & Caprifico in Calabria me obſeruaſſe memini; eſt enim Caprificus Ficus mas, & ſylueſtris, ficus quidem innumeras producens, at quæ nun-

Ficni fæcundandæ ratio.

nunquam matureſcant ; nihilominus quod ipſa non habet, alijs; videlicet, fęminis Solet abundè largiri. Nam agricolæ, vt ad maturitatem ficus citiùs perducantur, atque in arbore firmentur ſolidiùs; Ficus immaturas Caprifici fœminæ fructibus circumponere ſolent, quo fit, vt & ficus breui tempore, & perfectè matureſcant, & ita arbori firmiter inhæreant, vt de decidentia, nulla ratione impoſterum metuant. Hinc quoque in ſiccis campeſtribus Apuliæ, permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliundè allati, & colligati, iniiciantur ficui. Ineſt igitur Caprifici fructibus vis quædam maturatiua, quam dum in præſentes alias ficus exſpirat ſphæricè, eas concoquit, crudum, & ſuperfluum, humidum terreſtreque in iis digerit, atque ita tandem ad maturitatem perducit, & cum hæc vis putredinem quoque impediat, fit vt ficus formam quoque in arbore conſiſtentem acquirant. Quæ omnia in mirifico inſitionis artificio mirum in modum eluceſcunt. Verùm de his vide Mundum noſtrum Subterraneum, lib. XII. de arte phyteutica, vbi ſtupendum Naturæ progreſſum quàm vberrimè proſecuti ſumus, vti & in Arte noſtra Magnetica, variis locis.

SECTIO IV.

De ſenſitiuæ Naturæ Magnete.

CAPVT I.

De Magnete AEolio, ſiue ventorum demonſtratore.

INeſſe nonnullis animalibus vim quandam mirificam ad ventos ſe conuertendi, apertè me docuit Hirundo Marina, piſcis volatilis, qui iam à viginti annis tholo Muſæi intra roſam nauticam ſuſpenſus, indicis ventorum officio fungitur, & omnibus aduenis, inter cœtera rara oſtendi ſolet. Habet enim hanc ſibi vim inſitam, vt intra Roſam Nauticam Rhombis ventorum inſtructam, & iuxta quatuor Mundi partes ſituatam, tenui filo ſuſpenſus, qualiſcunque tandem ventus foris ſpirauerit, illum eundem, intra Rhombum, hirundo, paleâ ori inſertâ demonſtret. Experimentum certum eſt, & iam vti dixi, à viginti annorum curriculis diligenter obſeruatum; vndè & eundem Magnetem Æolium appellandum duximus; vt quemadmodum terreſtris Magnes inuariabili verticitate ad terreſtres ſe polos conuertit, ita hic ad ventos ipſos, qui actu ſpirauerint. Quarè tam ſtupendam

Na-

Naturæ vim, eâ, quâ fieri poteſt, diligentiâ, ſcrutemur.

Certum eſt, hanc vim conuerſiuam ad ventos nequaquam inter manifeſtas, aut elementares qualitates annumerandam eſſe, cum hac etiam vitreis vaſis nullo aëri peruijs incluſus piſcis hunc effectum præſtare poſsit; cuius rei haud obſcura indicia habeo; ergò neceſſariò vi quadam à tota ſubſtantiæ ſimilitudine, ſeu ſpecifica quadam vi ad ventum, tanquam ad aliquid, quod in hoc, vel illo vento latet, ſibi commodum, & occulta quadam ſimilitudine naturæ quaſi correſpondens, ſe conuertet; illud autem, quod appetit animal, non ipſe ventus cenſeri debet, ſed qualitas quædam in ipſo vento latens, cuius ventus, veluti vehiculum quoddam eſt, quæ in omnibus ventis eadem eſt, & tunc ſolùm afficit, cùm à vento fuerit excitata, & ad ſympathicum corpus delata; vndè piſcis tempore tranquilliſsimo cœteroquin ad ſitum indifferens, mox tamen vbi ventus ſpirauerit, ad eum occulto motu ſe conuertet; quæ quidem vis non in viuo tantùm eſt, ſed & in mortuo manet. Quod, & in Phyſa ſiue Orbe, globoſo piſce fieri fertur. Audiui enim ab ipſis Ægyptiis, hoc animal in ſuperficie maris tranquilli, & pacati inſtar caluariæ cuiuſdam eminus comparere; vt vel ex hoc caluariæ marinæ nomen apud multas obtinuerit, atque hoc ſitu, hiante ore, auræ ſpirantis beneficia vi frui; quod & de hirundinibus marinis obſeruant piſcatores, & nautæ huius noſtri maris; vt proindè

Ratio cur aduentum ſe moueãt.

Phyſa piſcis.

indè ex volatu horum piſcium in aliquam plagam, ij infallibiliter pronuncient ventum, & tempeſtatem, & plagam, ex qua periculum ijs immineat. Cum igitur in vita, hac vi imbuantur, in mortuis eandem manere veriſimile eſt; ſpecificas autem qualitates viuentium etiam poſt vitam remanere in rebus, tum plantarum, & vegetabilium vires, tum animalium, vt Aquilæ pénnæ, oſſa Hippopotami, cornua Rhinocerotis, pennæ Pauonis, ac innumera alia ſatis demonſtrant. Ex his igitur omnibus ritè inter ſe collatis Philoſopho clarè patebit, hanc vim anemotropicam, ſiue ad ventos conuerſiuam, non ſine fundamento in nonnullis piſcibus reperiri. Referunt NN. PP. huiuſmodi piſces, quos Voladores appellant, magno numero in ipſis nauibus reperiri, ſiue volatu feſſos, ſiue chordis, & funibus nauis impactos, magno Nautarum emolomento, cum optimi & delicati ſaporis comperiantur. Sed hæc de Æolio Magnete ſufficiant.

CAPVT II.

Quomodò Magnetiſmus inter Muſtelam, & Bufonem, Remoræ, & Torpedinis intelligendus ſit.

§. I.

DIcitur vulgò ab hominibus experimento doctis, quod Bufo ex inſito naturæ diſsidio Muſtelam vicinam miro quodam modo intra os ſuum trahere, &

& deuorare conſueuerit, de qua virtute cum iam à multis variè ſcribatur, meam hoc loco ſententiam aperiam.

Plerique dum huius diſsidij naturalis mentionem faciunt, bufonem ore patente qualitatem Magneticam diffundere, quâ muſtela ceu faſcinata ità neceſſariò, vt effugere ampliùs non poſsit, trahatur. Sed hanc opinionem falſam eſſe indè patet: Si enim bufo muſtelam Magnetica vi faſcinaret, hoc fieri deberet, muſtelâ in eius Sphæra actiuitatis conſtitutâ; at experientia docet, muſtelam multis paſsibus ſæpè à bufone remotam, arborum quoque remotiora faſtigia, quo ſe à bufonis iniuriam tutam & immunem conſtituat, aſcendere; aſcenſus igitur, & receſſus ſpontaneus animalis ab hoſte, nullam ei neceſsitatem inferri ſatis oſtendit. Veriſimile igitur eſt, muſtelam à bufone non trahi, ſed eam nimio, quo in bufonem eſſerueſcit, odio, dum auxilium quærit, idque non inuenit, ſolam in duellum cum bufone viribus ſuis plus æquo confidentem deſcendere; bufonem verò appropinquantem ſibi, beſtiolam venenato ſuo halitu ita intoxicare, vt vel ad primum aſſultum exanimis victaque in eſcam cedat bufoni venatori. Eſt enim hic bufoni à natura inſitus aſtus, oris ſui immani rictu beſtiolam primò terrafacere, deindè eandem exacerbare, atque ita exacerbatam viciniùs ſibi ad eandem venenoſo ſuo halitu inficiendam ſiſtere; muſtelam autem in morem exacerbatorum canum, ad horridam

bufonis ſpeciem ſibi inimicam nunc accedere, nunc recedere, donec in rabiem acta viciniùs ſe ſiſtat, & ſic tandem veneno infecta Bufoni cedat.

CAPVT III.

De Magnete Nauium, quæ Remora, ſeu Echeneis dicitur.

Echeneis ſiue Remota.

INter cœtera etiam maximæ admirationis obiectum ſe præbet Philoſophis mira iſta vis Remoræ ſeu Echeneidis: Echeneis inquam, omnium Auctorum monumentis celebrati animalis, omnium difficultatum in Philoſophia occurrentium Asyli; totius ignorantiæ Mœcenatis: Piſciculus autem deſcribitur pedalis longitudinis, ita dictus, à tenendo naues, integras enim roſtrataſque naues tanquam cautibus affixas retinere creditur: & quamuis nihil adeò in cathedris vulgatum; nil ita omnium Philoſoporum monumentis notum ſit, ignotiſsimus tamen vſque in hunc diem manſit, cum nemo ſit, qui piſciculum hac ingenti virtute præditum ſe vidiſſe teſtari audeat. Vidi ego quidem in diuerſis rerum curioſarum reconditorijs huiuſmodi animalcula & potiſsimùm hîc Romæ in celeberrimo clariſsimi viri Franciſci Gualdi, Equitis S. Stephani Antiquario, ſimilem piſciculum, cui nomen quidem Remora, ſiue Echeneis, vtrùm verò res quoque conve-

veniat ei, non auſim determinare; certè ego dictum piſciculum inter Lampetras numerandum cenſeo, eos videlicet piſciculos, qui ore oblongo rugoſoque ſaxis, & nauibus adhæreſcentes humorum ſuctu viuunt, de quibus vide Rondeletium, & Aldrouandum. Si Plinio credimus, vnicus hic piſciculus in Actiaca pugna prætoriam Antonij tenuiſſe palmamque ſuperuenienti Cæſari dediſſe exiſtimatur. quinqueremem quoque nauim Caij Caligulæ tenuiſſe, Suetonius refert. Hæc igitur Remora, ſiue Echeneis hucuſque ab omnibus Philoſophis, credita eſt, habere vim magneticam, quâ naues pleno curſu ad ſe attractas medio curſu ſiſtat immotas; cuius prodigioſæ virtutis rationes cum quærere conantur, ita ab Echeneide vinciri, trahique ſe permittunt, vt à magneticis eius vinculis ſe expedire vix valeant. Fracaſtorius metu neſcio, cuius vacui quod fieret, ſi Echeneis à nauigio auelleretur, fruſtrà rem diſſoluere conatur; ſed quis ſibi in mediis aquis à vacuo timeret? Hanc igitur rationem cum ſuperuacaneam videret, aliam aſsignauit multò priori peiorem, dum aſſerit, nauim non ab Echeneide, ſed à ſcopulis & ſaxis virtutem aliquam *videlicet Magneticam* emittentibus, detineri. Echeneidem verò ſignum tantùm eſſe latitantium ſcopulorum: Sed ſi hoc, cur ſola illa prætoria Antonii à ſcopulis vicinis in Actiaca illa victoria detenta fuit? nulla verò aliarum, quarum innumeræ in iſto mari tum temporis morabantur; aut cur naues Ægeum mare tranſeuntes in hunc diem ab

Confutatio Remoræ.

iſtiuſmodi ſcopulis magneticis non detinentur? Vndè ego rem paulò profundiùs indagans, hunc piſciculum, ſaluo aliorum iudicio, merè fabuloſum eſſe exiſtimo. Si enim huiuſmodi Remora in rerum natura exiſteret; certè fieri non poſſet, quin ſubindè effectus iſte in retinendis nauibus eluceſceret; ſed à Plinio vſque ad hæc tempora, quibus non Mediterraneum tantùm mare, ſed & totus terrarum Orbis frequentiſsimis ſanè nauigationibus luſtratus eſt, nullum huiuſmodi effectum notatum fuiſſe legimus; ergo veriſimile eſt, iſtiuſmodi animal cauſam retentionis nauium non exiſtere; quod ſi naues alicubi firmatæ ſint, id tamen huic tam exiguæ molis animalculo attribui minimè debuit, aut potuit. Si enim Echeneis hanc vim retentiuam in ſe haberet, ergò manifeſtè ſequeretur, minus poſſe immediatè ſuperare id, quod potentiâ maius eſt; at hoc abſurdum eſſe quis non videt? cum omne retinens aliud, pondere aut reſiſtentia aliud retentum ſimplici & non multiplicatà potentia ſuperare debeat; res in Magnete ſole clarius eluceſcit; nullum enim fruſtum quantumuis efficaciſsimum, exactiſsimèque libratum, aliud maius grauiuſque ſe allicere poteſt; niſi maiori conſtet virium potentia ſed id, quod leuius eſt, accurret ad id, quod grauius eſt, præſertim quandò vtrumque ſuo arbitrio relictum fuerit. Iterum vel nauis teneretur ab hoc animalculo immediatione virtutis vel immediatione ſuppoſiti; neutrum dici poteſt: non prius; cum nulla virtutis naturalis proportio in

hoc

hoc animalculo ad tam immenſam molem, qualis eſt vnius prætoriæ nauis, furentium ventorum impetu, extenſisque velis raptæ aſsignari poſsit; imò ſi vis huiuſmodi retentiua concederetur, non eſſet ratio, cur cymbam onerariam potiùs, quàm inſulam integram, ſi nauis foret, traheret; ac ſic, vis huius animalculi dici poſſet infinita; quæ omnia abſurda ſunt: Habet enim omne ens naturale ſuam determinatam virtutem, moli ſuæ, actionique proportionatam; videmus quidem in Magnetis natura moueri poſſe à minori maiorem, præſertim ſi æquilibrati fuerint, ſed minor non ideò tenebit maiorem, ſed ſi liber fuerit, accuret ad maiorem, etiam ſi inefficaciorem, ne minor potentia maiorem ſuperare cogatur. Neque immediatione ſuppoſiti tenere naues poterit Remora, cum retentio immediatione ſuppoſiti facta, non tam fiat virtute aliqua peculiari, quàm applicatione corporis vnius ad alterum, in qua coniunctione id neceſſario alterum tenere dicitur, quod illo fortius eſt, & maiorem reſiſtendi vim habet. Quod de Remora ad dictam nauim ventis agitatam dici nulla ratione poteſt; Videmus enim formicam portare quidem poſſe pondus grani aut paleæ maius ſe, at ponderoſius ſe, vt portet impoſsibile eſt, quæ omnia ex ſtatica nota ſunt. Hinc ſi quis Archimedi terram aliam daret toto hoc telluris corpore grauiorem, quo veluti loco inſtrumentum ſuum panſpaſton firmare poſset, non eſt dubium, quin hoc noſtræ Telluris corpus extra

ſuum

ſuum centrum poſſet dimoueri; aliàs molimen impoſſibile. Hinc machinæ ad ſaxa attrahenda conſtructæ, ſi leuiores fuerint pondere quod attrahunt, non machinæ pondus, ſed pondus machinam in altum leuabit; vt in quodam loco non ſine riſu me vidiſſe memini. Falſa igitur ſunt omnia, quæ de Remora hac ab inexpertis Philoſophis, & nimium credulis adduci ſolent. Non nego tamen ſubindè contingere, vt nauis in medio curſu ſiſtatur immota; ſed hoc non occultæ qualitati Remoræ, nec virtuti ab influxu Cœli deriuatæ, aut alteri cauſæ phantaſticæ propriè, ſed contrariis æſtibus maris, ſiue currentibus abſcribendum putem. Niſi enim ego huiuſmodi euentus ipſe obſeruaſſem, ægrè, vt crederem induci potuiſſem; contingit enim haud infrequenter in mari & freto ſiculo, vt ingens nauis oneraria omnibus extenſis velis ſecundo vento, ita in mediis fluctibus hæreat, quaſi trabalibus clauis eſſet affixa, aliis vicinis curſum ſuum tenentibus; quod non ego tantùm ceù oculatus teſtis aſſero, ſed & Meſſanenſes frequenter hoc ſpectaculo gaudent. Dum igitur in anguſtiis Archipelagi Prætoria Antonii in Actiaca victoria detenta fuit, id veriùs currentibus & Euripis, qui admodum frequentes in iſtiusmodi faucibus reperiuntur, adſcriberem, non Remoræ, quæ per nimiam credulitatem ſcholarum cathedras inrrepſit. dici enim vix poteſt, quanta æſtus marini, currentiumque in ſiſtendis nauibus vis ſit & efficacia eſtque hic effectus, in tam celebribus, tum mediterranei tum

Ocea-

Oceani nauigationibus adeò notus & manifeſtus; vt vel ipſis pueris conſtet. Vt proindè ſat mirari nequeam, Remoram iam a biſmille annis in ſcholis & catheris non ſolum dominatam, ſed & à viris etiam doctiſsimis acutis, non dumtaxat retentiones nauium cauſam creditam, ſed & magno argumentorum pondere in hæc vſque tempora non alio niſi ſub abdito qualitatis occultæ velo propagatam fuiſſe quaſi naturæ deſit modus quo ſimiles effectus producantur. Hi ſi æſtus marini mirificas operationes penetraſſent vbique paulo ſanius, de parodoxo hoi Remoræ effectu philoſophati fuiſſent.

CAPVT IV.

Alius Magnes in certa Concyliorum ſpecie nouiter detecta, Torpendinis vim habens.

SCribit mihi doctiſsimus D. Alexander Fabianus, cui hoc opuſculum dicatum volui, ſe inter cœtera rara, quæ mihi tranſmitteret; eſſe quoddam conchiliorum genus, quod vti à natura, induſtriâ quadam humana arte ſuperiori, cum incredibili artificio elaboratum eſt, ita quoque, eâ à Natura proprietate pollet, vt vel ſolo tactu ſtuporem brachiis, manibus, cæteriſque membris quandam veluti ſiderationem inducat, quaſi

quaſi id tangi nollet, quod adeò eleganti pulchritudine & decore à Natura perpolitum eſſet; cum itaque dictus Alexander, vnicum amicitiæ meæ decus, id frequenti experimento, tum in aliis, tum in ſe, qui& primum ſe huius virtutem detexiſſe ſcribit, ſumpſerit, eundemque ſemper effectum, pro varia hominum differenti temperie & conſtitutione compererit; hinc quàm obnixiſsimè á me contendit, vt tam exoticum narcoticæ, ſiue ſtupefactiuæ virtutis effectum, mox vbi ſimilia conchilia à ſe miſſa obtinuiſſem examinare, eiuſque cauſas reddere, non omitterem. Victus itaque precibus, faciam, quod iubet, & quantum ingenii mei imbecillitas mihi permiſerit, hocce Naturæ arcanum, quantâ potero diligentiâ euoluam.

Quod antequam aggrediar, prius hoc loco epiſtolam ab Alexandro Fabiano Hiſpanico idiomate de nouo hoc Naturæ prodigio, ad veritatem conteſtandam apponere viſum fuit. Sic autem ſcribit.

Al muy Reuerendo Padre Athanaſio Kirchero
Alexandro Fabiano

Dalla puebla de los Angeles an.1665.

Imbio à V. Paternidad muy Reuerenda entre las otras curioſidades, dos conchas redondas d'vn animal marino, que non me auiſaron como ſe llama, coſa portentoſa de admiracion, y prodigio, todas naturalmente guarnecidas por fuera de vnos botoncillos con tal orden, y concierto, como ſi allì eſtubieran por la induſtria del huma-

mano intendimiento pueſtos. Notenſe bien que ay mucho que ſpecular en ellos; tiene raras propriedades, y entre ellas la prodigioſa, que admiro es; la que yo he deſcubierto, y que aſta agora no ha caido nadie en ella, y es que tomandola en la mano, y aun ſin tomarla, ſino tocarla ſolo, al' inſtante atrae, o commueue, o alborota los humores, o la ſangre de tal ſuerte, que parece, que el brazo queda adormecido, inchado, o ſin ſentido, y de alli por todo el cuerpo ſe ba diffundiendo, que no parece ſi no que todo el cuerpo ſe deſcojunta, o ba muriendo, y no ſe ſi eſta ſerà qualidad attractiua, commotiua, o venenoſa: lo que yo ſe decir es, que à mi me alborota todo el cuerpo de tal ſuerte, que parece, què yo muero. En infinitas experiencias, que he hecho, y aun ſin llegarle la mano, ſi no ſolo des de vn trecho competente, obra como la yman en el yerro, ella en los humores del cuerpo. Por ver ſi eſto era ſolo en mi por alguna antipatia, que pudiera tener mi naturaleza, y mi qualidad de humores con eſte animal, y ſus conchas, quiſe que otros hizieran experiencia de lo meſmo, y hallè que en todos obraba lo meſmo en vnos mas, en otros menos. Allà Vueſtra Paternidad con ſu gran ſabiduria, de que lè hà dotado Dios, eſſaminara eſte nuebo prodigio, que yo hè deſcubierto, ignorado de todos los hombres del mundo, que ya ſe deſcubrirà algun ſecreto, que dè que admirar a todos philoſophando de nuebo en eſte nuebo prodigio. In hac deſcriptione, curioſus, & ſedulus explorator, omnes diffuſæ qualitatis

circumſtantias, exponendo ſe etiam grauioris alicuius infirmitatis periculo, quam ex virulentæ qualitatis diffuſione contrahere poterat, adeò exactè recenſuit; vt naturalium virium indagatores, veluti manu quadam ducat, ad veram effectum huiuſmodi exoticorum cauſam cognoſcendam; magnetiſmus vtique in hac actione latet, non tamen qualem in vero magnete experimnr, ſed qualem venenorum actinoboliſmus in corporibus humanis producit, vti paulò poſt oſtendetur. Sed audiamus iam reliqua, quæ in dicta epiſtola, de huiuſmodi conchyliis obſeruauit. *Con otras*, inquit, *dos mas pequeñas, me quedo yo para proſeguir cierta experiencia dello; La vna que es la mas chica es tanto lo que comueue, que aunque la coja en la mano con vn paño cubierta, haze lo meſmo; La vna que bà ay lleba dentro ſus dientes, que al rededor de eſte agujero tiene, los quales todos aun tiempo los ſierra, y queda todo el agujero tapado, y a vn meſmo tiempo, quando debe abrir la boca, los abre ſobre aquellos botoncitos, de que eſta guarnecido, tiene vnas puntas en cadauno encajada la ſuya vnas grandes, otras pequeñas, que todos deſpues ſe le caen, y parece en caiendo la guarnicion, y labor, que hazen los botoncitos*. His itaque propoſitis iam ad genuinam huius prodigioſi effectus cauſam detegendam nos conuertamus.

Notandum itaque, quemadmodum amicus mihi ſcribit, huiuſmodi Conchylia non ex eorum numero eſſe, quæ paſsim tum in fundo, tum ad littora maris re-

reperiuntur; ſed intra marini piſcis viſcera condita, ſiue ibidem ex naturali piſcis temperamento nata, ſiue deglutita inueniri. Qualis tamen piſcis ſit, aut quo nomine vocetur, de eo, nec ipſe me inſtruere, nec ab aliis de eo quicquam reſcire potuit. Ego autem omnibus & ſingulis proprietatibus huius fœtus, quem ventre ſuo geſtat, conſideratis, dico, alium piſcem eſſe non poſſe, quam Torpedinem, cuiuſmodi portentoſæ magnitudinis pacificum mare proferre, apud Rerum Americanarum ſcriptores me legiſſe memini.

Porro inter cœtera animalia Magnetica poſt Echeneidem, Torpedinem quoque ſtatuunt. Eſt autem Torpedo piſcis eâ qualitate imbutus, vt vel fuſcinæ, baculique extremitatis tactu membris ſtuporem inducat; vndè à Græcis Narce dicitur, de qua eleganter ſanè Oppianus ita canit. Torpedinis vis ſtupefactiua. Oppianus.

Cui deſunt vires, cui deſunt brachia, magnum
Ingenium Natura dedit, ſe fraude tuetur,
Atque dolis magnum piſcem, fortemque trucidat,
Turpe veneficium tenero ſub corpore ſentit
Natura Torpedo datum, proprium quoque membris;
Nam duo ſe tollunt diſtenta per ilia rami;
Qui fraudem pro robore habent, piſcemque tuentur;
Quos ſi quis tractat, perdit per membra vigorem,
Sanguine concreto rigidos nec commouet artus;
Soluuntur ſubitò contracto in corpore vires.

Hoc igitur aſtu piſcis non contra hoſtes ſolùm ſe defendit, ſed & ad neceſſaria quoq; vitæ ſuſtentandæ ſubſidia

vtitur. Eſuriens in arena, loco, vbi multi piſcium greges ſtabulantur, immotus veluti in inſidijs latet: quotquot verò piſces eum propiùs acceſſerint, eos torpore ſuo ita ſtupefacit, vt omni motu priuati, in eſcam tandem cedant Torpedini ingenioſo piſcatori. Hoc dolo torpidiſsimus piſcis, vel viuaciſsimos quoſuis expugnare ſolet; hinc apud Platonem, Menon Socratem Torpedini comparare ſolebat, quod argumentorum vi & efficacia reliquos Philoſophos conuictos, ita in ſuam ſententiam attraheret, vt ab eo ſe expedire ampliùs non poſſent; & quod prodigioſum omninò recitat de Abyſsinis rebus P. Godignus, nimirùm non homines ſolùm toto corpore Torpedinis attactu ſtupefieri, & immaniter cruciari; ſed etiam exploratum eſt, inquit, ſi inter mortuos piſces Torpedo ponatur, & inibi ſe moueat, eos quos tetigerit, interno quodam, & arcano motu ita cieri, vt viuere videantur, quod nemini mirum videri debet; vti enim in viua animalia virtutis ſuæ efficaciam in commotione humorum exerit, ita quoque in mortuos recenter, ſyngeniæ naturæ piſces, in quibus ſpiritus animales nondum extincti ſunt realem aliquam motionem imprimere poſſe nihil dubito. In noſtris quidem Torpedinibus experientia docet, non totum corpus, ſed manum, aut brachium, ſiue pedem, quo Torpedinem quis tetigerit, ſtupefieri: qui tamen ſtupor non multo tempore durat, ſed ad quamuis excitationem corporis facilè ſuperatur, vt in me ipſo expertus ſum. Huius tam rari effectus cauſam variam

Socrates cur Torpedini comparatur.

Vera vis Torpedinis.

va-

varij aſsignant; plerique à Torpedine ſtupidi, cauſam effectus per occultam, & ignotam qualitatem, ſe dare poſſe putant. Ego omiſsis innumeris circa hunc piſcem nugamentis, dico, piſcem hunc narcotica quadam facultate ſtuporem inducere, quam quidem facultatem non præcisè frigoris effectum eſſe dico; ſed ſenſibus imperuiam qualitatem neruis, & muſculis contrariam, quæ ex irritati piſcis corpore ſphæricè diffuſa, vbi muſculos, & neruos inuenit, in eorum ſpiritoſam ſubſtantiam agendo ſtupidos reddit, non ſecus, ac venenoſorum quorundam ſerpentum qualitas, quæ corporibus non morſu tantùm indita, ſed & ſubinde per ipſas haſtas, baculos, gladios deriuata, ſtatim ſubtili vi ſua totius corporis ſubſtantiam penetrat; potiſsimum neruis, & muſculis tremorem, conuulſionem, ſpaſmum, ſimiliaque ſymptomata inducendo efficit. Non ſecus dico, agere Torpedinem, irritata enim inſenſibili motu qualitatem hanc narcoticam ſibi peculiarem in orbem diffundens, ſanguinem & ſpiritum in venis, muſculis, neruisque latentem, ſpecifica quadam frigiditate ipſi indita congelat, quam congelationem ſtupor, ſpaſmus, & conuulſio vt plurimùm ſequitur. Nullam ergò in huius effectus cauſa concipienda difficultatem video.

Ratio ſtupefactionis.

Quomodò verò, vt ad inſtitutum noſtrum reuertamur, narcotica hæc Torpedinis facultas conchylio communicetur, admiratione non caret. Hoc conſtat experimento, animalia, varia lapidum genera intra viſcera ſua producere; quæ mirandis effectibus polleant;

ant; quæ omnia, vti quàm ſæpiſsimè in VIII. Libro Mundi Subterranei proſequimur, ita Lectorem ad eum tranſmittimus. Siue itaque huiuſmodi conchylium intra Torpedinis viſcera natum ſit, ſiue inglutitum, non eſt dubium, quin eidem virtutem ſuam naturalem quoque communicet piſcis; ſiquidem Natura intra viſcera animalium, ſaxeum, tophaceum, ſiue calcinoſum quidpiam ex vbertate particularis ſalis, quo pollet, producere conatur, in quo virtutes ſuas in corpore diſperſas in vnionem reducat, vti in Bezoartico lapide patet, & ſignatura, & characteriſmus iiſdem inſitus apertè demonſtrat.

Ratio virtutis ſtupefactiuæ.

Dico itaque, eſſe nonnulla in corporibus concreta, quæ totius ſubſtantiæ ſimilitudine ſibi ſimile trahant, vt in præcedentibus de Serpentis pileati lapide diximus, & huiuſmodi per magnetiſmos ſuos naturales trahere diximus, vti de Batrochite Draconite ſimilibuſque fertur. Sunt prætereà quædam, quæ naturalem quendam conſenſum, aut diſſenſum ad aliquod humani corporis membrum habent; vt Cantharides vel manu detentæ aliquantisper, vrinam ad ſanguinem reddendum mouent; ſic eſus ficus Indicæ vrinam in ſanguinem extemplò tingit; pari pacto venena quælibet primæ claſſis cordi cumprimis aduerſa ſunt, quæ ſpiritus vitales ſubitaneâ violentiâ oppreſſos deſtruunt, vti ſolus aſpidis afflatus ſubitaneam ſiderationem inducit: Vſnea verò, ſiue muſcus in demortui hominis cranio natus, epilepticis mirum in modum ſolo

atta-

attactu prodeſſe fertur; ita Chondrillæ hæmorrhoidalis radix ſolùm collo affixa hæmorrhoides præpotenter ſiſtit, quorum omnium rationes in Arte Magnetica diſquiſiuimus.

Atque ad huiuſmodi meritò reuocari poteſt narcotica vis huius noſtri conchylii, quod participatam ſideratiuam Torpedinis virtutem ſpecificam, his ſpiritibus confertam intra ſuam ſubſtantiam concentratam ſimul ac diffuderit, ſtatim per intimos poros ſumma ſua ſubtilitate penetrans, potiſsimum neruos infeſtat, muſculorum claudit oſcula, atque adeò ſpiritibus veluti coagulatis neceſſariò ſtuporem & narcoma in illis producunt, quo & ſanguinis per venas diffuſio impedita, toti corpori ſiderationem quandam inducit. Conchylium itaque idem & efficaciori quidem virtute participata â Torpedine, & intra ſe vnitâ, quam vel ipſa Torpedo, in qua vis diſperſa latitat, agit. Et quamuis hæc venenoſa qualitas dici poteſt, dico tamen, inter præcipua venena computari non poſſe, cum non cor, ſed neruos & muſculos potiſsimum appetat; quibus debilitatis, & ſanguinem in corde veniſque ſtabulantem nonnihil per accidens debilitat: vti experientia in noſtris Torpedinibus docet; ſiquidem piſcatores hac narcotica Torpedinis violenta vi correpti, vel ſolo generoſi vini hauſtu, qui ſpiritus reſuſcitet, facilè liberantur.

Vis ſpiritibus conferta.

Ego ſane examinatis conchæ huius Mexicanæ ſtrijs mira proportione à natura diſpoſitis, nihil aliud eſſe dixe-

xerim, quam Ericium marinum, noſtris in maribus quam frequentiſsimum, à quo ſi ſpinas dempſeris, in nuda cruſta eandem prorſus ſtriarum diſpoſitionem, linearumque ductum, miro nodulorum ordine interſtinctum, quam in Mexicano ſpectamus, reperies. Ericij ſiquidem à Torpedinibus, qui in Oceano Americano cernuntur grandioris molis, inglutiti, qui vti cum dictis Torpedinibus ſimul in eodem limoſo maris fundo, ſemper verſantur, ſic quoque naturali quodam appetitu eos in nutrimentum congruum trahunt, & conſequenter virtutem ſuam narcoticam ijs facile communicant. In mari verò noſtro mediterraneo, etſi innumerabilis copia paſsim reperiatur, tantum tamen abeſt, vt narcotica vi polleant, vt potius delicatum etiam crudi comeſtibus cibum præbeant; cuius rei rationem aliam non eſſe putem, niſi quod noſtræ Torpedines minoris molis ſint, quam vt Ericium deglubere queant. In Oceano verò Americano vbi, vti dictum eſt, prægrandis molis Torpedines nidulantur, illas vtique vna cum cæteris piſcibus, & oſtreis, ericium quoque inglutire poſſe, nullum dubium eſſe debet, niſi ei, qui grandiorum piſcium euiſcerationem non vidit; Has igitur Ericiorum conchas, ſeu cruſtas ex longo cum torpedine intra viſcera contubernio, virtutis ſtupefactiuæ participes fieri, nihil dubito. Si vero dicamus conchas has etiam intra limoſæ ſubſtantiæ Torpedines veluti in limoſo quodam vtre ex inſiti ſeminis ibidem latentis virtute, naſci; non eſt vllum dubium, quin & virtutem ſtupefactiuam à

Tor-

Torpedine, quemadmodum lapides intra nonnulla alio animalia nati, vti in præcedentibus diximus, candem virtutem, quâ animal pollet, participare poſsunt.

Innumera hoc loco de aliis Magneticis corporibus, quæ in maieſtate Naturæ relucent, dicenda erant, verùm cum ea partim in præcedentibus, ex Arte noſtra Magnetica, partim ex Mundo ſubterraneo adduxerimus, ea hîc iterare, ſuperuacaneum duxi.

Concluſio

Quæ cum ita ſint, nil porrò reſtat, niſi vt huic, qui ab æterno, iuxta illud Iſaiæ, nos ad ſe attraxit miſerans, æterno & incorruptibili animarum Magneti indeclinabiliter adhæreamus, in hunc ſolum animus noſter, cordiſque intentio perpetuò inclinet, nec vllo vnquam terrenæ contagionis pondere ab eo ſeparemur. Ita Deum ad præſens in omnibus diligamus, vt in eo tandem omnia diligamus: quisquis enim hoc in tempore ſeſe Deo plena charitate deuouerit, in Deo ſe denique recuperabit, reformatus ideæ ſuæ perpetuò adhærebit; Qui verò diſcerptus mutilatuſque fuerit â ſua idea, is per ſcalam Magneticam Diuinorum operum, quæ nil aliud, quàm Diuinæ potentiæ, & ſapientiæ quædam ſpecula ſunt, ſollicito animo tendat, ardenter eum, qui omnia in omnibus eſt, inquirat, inuento, omni

animi contentione per bonorum operum ſtudium quàm arctiſsimè ſe coniungere ſtudeat, ſic Ideatum ideæ Diuinæ conformatum, tandem ad deſideratum æternæ felicitatis portum, nullo vnquam tempore ab eo ſeparandus pertinget.

FINIS.

Ad

Ad Inclytum Virum

ALEXANDRVM FABIANVM

ELOGIVM I.

Alluditur ad Nomen.

Ex merito ALEXANDER diceris
Nouus Orbis habet in TE
Alterum Magnum ALEXANDRVM
Eò maiorem quò meliorem;
Ille ſub cruentis Macedonum ſignis pugnauit,
Tu viciſti ſub cæleſti Nominis IESV vexillo,
Ille Ambitionem amplificauit;
Tu propagaſti pietatem:
Ille arma quocunque circumtulit
Tu virtutes intuliſti
Ille poſitis Militum caſtris
Arua Indica oppreſsit
Tu inſtituta Presbyterorum Congregatione
Mexicana regna recreaſti
Ille habuit Angulum Terræ pro Meta
Tibi meta erit Cælum
Quia pro Cælo ALEXANDER es.

ELOGIVM II.

ALLVDITVR AD COGNOMEN.

Non ſolum ex merito ALEXANDER nominaris
Sed etiam ex vero diceris cognomine
FABIANVS
Totus quodammodo ex FABIIS conſtas
Eam excitaſti Sodalitatem
In qua vetus FABIORVM familia reuocatur
Hæc Romanam Rempublicam ſuſtentauit
Pugnando & Moriendo
Tua Sodalitas Chriſtianam Religionem ſuſtentat
Laborando & Orando
Pugnat in Inferos, qui contra Inferos laborat
Moritur pro Religione qui per Religionem orat
Sic Mexicana pietas ſtat
Quia FABIANVS es.

Ad

Ad Eundem.

De Libro illi ab Athanaſio Kirchero dedicato
Quo triplex mundi Magnes continetur

EPIGRAMMA

Quâm bene Kircherus triplici magnete coruſcat
Virtutiſque Tuæ ſymbola clara notat.
Namque tibi eſt pietas, doctrina, & prodiga dextra
Sic hominum longè diſsita corda trahis.

Ignatius Bomplanus
Soc. Ieſu.

SERIES SECTIONVM

Et capitulorum, quæ in hoc opuſculo continentur.

Dedicatoria. fol. 5
Præfatio ad Lectorem. fol. 13

SECTIO I.

Præluſoria.

Caput 1. *Quam Natura in ſingulis rebus propriis viribus exornandis potens ſit, quam ſagax & prouida* *fol.* 17

Caput 2. *In mundo ſenſibili, nil adeo occultum eſſe, cuius probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſit, vbi & diuerſæ philoſoporum ſententiæ & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.* *fol.* 20

Caput 3. *Quod tota Natura rerum in lite & amicitia poſita ſit; ſiue quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.* *fol.* 24

SE-

SECTIO II.

De magnetibus inanimatis.

Caput 1. Compoſitiones rerum in Elementari mundo non niſi per attractam & repulſum fieri. fol.32
Caput 2. An Elementa verè magneticè trahant. fol.39
Caput 3. Quid ſit magnes inanimatus. fol.42
Caput 4. De particularibus magnetibus quæ in Natura rerum inueniuntur. fol.44
Caput 5. De magnete venenorum nouiter detecto, eiuſque mirandis viribus & proprietatibus. fol,50
Caput 6. Vnde proueniat admiranda hoc in lapide veneni attrahendi vis & efficacia fol.57
Caput 7. De venenorum Natura & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus, queis venenum intra corpus diffuſum, aliud quodcunque tandem interimat. fol.59

SECTIO III.

De magnetibus in Vegetabili Natura exiſtentibus ſiue de Soliſequis & Lunæſequis magnetibus. f.65

Caput 1: In Plantarum œconomia magnetica virtutis efficacia mirum in modum eluceſcit. fol.65
Caput 2. De magnetibus ſolaribus. ſol 69
Caput 3. Magnetes Lunæ-ſequii ſiue ſelenotropii. f.76

Caput 4. Inquiſitio cauſarum circa dictos effectus. f.86
Caput 8. De Magnetiſmo Palmæ inter marem, & fæminam. fol. 107

SECTIO IV.

De ſenſitiuæ Naturæ Magnete.

Caput 3. De Magnete Aeolio, ſiue ventorum monſtratore. fol. 110
Caput 2. Quomodo Magnetiſmus Muſtelam inter & Bufonem intelligendus ſit fol. 112
Caput 3. De Magnete Nauium, Quæ Remora & Echeneis dicitur fol. 114
Caput 4. Alius Magnes in certa Conchyliorum ſpecie nouiter detecta, Torpedinis vim habente repertus f. 119

Concluſio

ALEPH 1717864 02-7272